

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ШЕВЧЕНКО ІРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА
УДК 330.34:004.738.5:339

**ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ТОРГІВЛІ НА ГЛОБАЛЬНИХ
РИНКАХ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

Галузь знань: 08-економічні науки

РЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук**

Науковий консультант:

Зварич Ірина Ярославівна

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної
економіки

Тернопіль - 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Глобальна цифрова інтеграція сформувала нові умови для економічного середовища у світі. Модернізація інфраструктури економіки ґрунтується на інноваційних технологіях та інструментах. Конвергенція та імплементація сучасних інформаційних технологій у традиційну економіку призвела до феномену появи її віртуальної складової, що отримала назву цифрової економіки. Як катализатор реконструкції класичної економіки, цифрова економіка створює нові трансформації для традиційних економічних процесів в світі. Найбільший вплив глобальної цифровізації населення спостерігається на трансформацію міжнародної торгівлі, через можливість широкого залучення індивідуальних покупців та продавців з усіх частин світу у будь-який час доби. Цифрові технології знижують витрати світової торгівлі, полегшують зв'язки між виробниками та споживачами в усьому світі, трансформуючи традиційну торгівлю, її модальність та учасників, у цифрову. Цифрова торгівля через функціонування на глобальних ринках створює умови для подолання цифрового розриву в країнах із слабкою цифровою інфраструктурою. Цифровий розрив країн, відсутність цифрових компетентностей, нерозвиненість цифрових платформ та екосистем цифрового підприємництва, а також брак важелів інвестиційного партнерства в національній практиці господарювання призводять до гальмування розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Цифрова торгівля представлена сьогодні 26 мільйонами веб-сайтів, кількість яких постійно зростає. Екосистема роздрібної електронної комерції лише Сполучених Штатів за 2023 рік отримала приблизно 856,8 мільярдів доларів США доходу. У 2023 році приблизно 2,64 мільярда споживачів зробили принаймні одну покупку в інтернеті. Прогнозується упродовж наступних трьох років, що загальний обсяг глобальних продажів у межах цифрової торгівлі зросте на 50%.

Сьогодні можна визнати доконаним той факт, що цифрова торгівля переростає у домінуючу форму торгівлі у глобальному середовищі, оскільки охоплює комерційні операції, що здійснюються в мережі інтернет з будь-яких носіїв та спеціальних мобільних застосунків. Такі інноваційні технології як Інтернет речей, Великі Дані, кіберфізичні системи, цифрові двійники, доповнена реальність, технологія блокчейн сприяють перенесенню традиційних торговельних контактів у віртуальний простір, залишаючи у географічному фізичне переміщення товарів. Сучасний розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках стає невід'ємною складовою міжнародних економічних відносин, що дає можливість забезпечити взаємозалежність співпраці між різними країнами, спрощуючи створення угод про співробітництво економічних союзів, зумовлюючи євроатлантичну та світову інтеграцію. Проте, існують проблеми, зокрема

відсутність контролю за кіберзлочинністю та кіберзахистом, нерозвиненість цифрових навичок та компетентностей, цифровий розрив між країнами, нерозвиненість широкосмугового інтернету віддалених територій. При вибуховому розвитку цифрової торгівлі, інноваційний характер якої уже не заперечується науковою спільнотою, теоретичне обґрунтування цього феномену не встигає за практикою її поширення на глобальних ринках.

Фундаментальні питання розвитку цифрової економіки та впливи використання цифрових технологій на розвиток цифрової торгівлі висвітлено в численних працях українських та іноземних науковців. Особливий внесок зробили такі зарубіжні вчені, як: Ахмедов І., Банга К., Кліодна Т., Пан Р., Ерц М., Бойлі Е., Хіт Д., Мікаллеф Л., Кругман П., Пратт М., Бао К., Абелянські А., Гілберт М., Ендрюс Д., Ніколетті Г., Тіміліотіс К., Браун Т., Ессекс Д., Глесген Е., Старгел Д., Грівз М.

Серед вітчизняних дослідників особливої уваги заслуговують праці: Голобородько А., Гусєва О., Легомінова С., Дерлюк О., Швець Т., Пищуліна О., Семенов А., Слобода А., Скоробогатова Н., Шталь Т., Федірко О., Резнікова Н., Хаджинов І., Деркач М., Дугінець Г., Сохацька О., Пупена О., Сапон С., Хитра О., Поліщук Л., Шеклетт М., Птащенко О., Крисоватий А., Проскурніна Н. та ін.

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження цифрової торгівлі заклали такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: Орєхова Т., Зварич І., Синявська О., Андренеллі А., Лопес Гонсалес Дж., Дірдорф А., Деш Р., Паріда П., Ма С., Фанг Ч., Лян Ю., Мен Х., Сунь Л., Ван Х., Гайдукова О., Боковець В., Давидюк Л., Блументаль А., Занде Дж. В., Звасс В. та ін.

Результати наукових досліджень зазначених вище вчених безперечно підкреслюють істотну значущість для реформування традиційної економіки та розвитку цифрової торгівлі. Проте варто зазначити, що наявні розробки мають загальний та фрагментарний характер, зокрема це стосується стратегічних орієнтирів та використання інструментарію розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Стрімка цифровізація вимагає обґрунтування теоретико-методологічних підходів до системного дослідження цієї форми торгівлі, яка може революційним шляхом стати домінантною парадигмою на глобальних ринках. Вищезазначене дозволило визначити тему дисертаційного дослідження, сформуванню його мету, завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету в межах науково-дослідних тем: «Управління конкурентоспроможністю в підприємстві» (державний реєстраційний номер 0123U103460, Наказ ЗУНУ №56-К/тр-НДЧ від 20.02.2023 р.), в якій досліджено питання стимулювання конкурентоспроможності підприємництва через призму цифровізації;

«Підвищення конкурентоспроможності підприємництва: фінансовий інструментарій в умовах цифровізації» (державний реєстраційний номер 0123U104336, Наказ ЗУНУ №364-К/тр-НДЧ від 31.10.2023 р.), яка присвячена аналізу використання фінансового інструментарію у сфері цифрових технологій з метою підвищення конкурентоспроможності національних економік; «Підвищення конкурентоспроможності підприємництва: цифровізація та інноваційні зміни» (державний реєстраційний номер 0123U104123, Наказ ЗУНУ №343-К/тр-НДЧ від 13.10.2023 р.), в якій у контексті інтенсифікації та масштабного розширення процесів глобалізації та інтеграції досліджено конкурентоспроможність бізнесу, що базується на інноваційних та цифрових інструментах. Виконано також фундаментальну держбюджетну тему: «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзія циркулярної економіки в умовах пандемії» (державний реєстраційний номер 0121U109485, Наказ ЗУНУ №384-К/тр-НДЧ від 30.11.2022 р.), в якій досліджено вплив пандемії на розвиток інклюзивної циркулярної економіки. Крім того, реалізовано такі роботи з надання науково-професійних послуг: «Розробка системи мінімізації фінансових ризиків ДП «Газпостач» ТОВ «Тернопільмиськгаз» в умовах воєнного стану (державний реєстраційний номер 0114U006139, Наказ ЗУНУ №276-К/тр-НДЧ від 22.08.2023 р.) та «Сучасні мейнстріми глобального розвитку: економічні, екологічні, соціальні та військові чинники» (Наказ ЗУНУ №276-К/тр-НДЧ від 22.08.2023 р.). «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (державний реєстраційний номер 0124U000003 Наказ № 100- К/тр-НДЧ від 07.03.2024 р.)

Серед інших наукових здобутків виконано теми: «Конкурентне позиціонування закладу охорони здоров'я на ринку медичних послуг» (державний реєстраційний номер 0123U104127, Наказ № 364- К/тр-НДЧ від 30.10.2023 р.), в якій розглянуто детермінанти конкурентного позиціонування цифровізації в закладах медичних послуг, а також «Підвищення ефективності інноваційних складових компанії: глобалізація, цифровізація, трансформаційні зміни» (державний реєстраційний номер 0124U000415, Наказ № 35- К/тр-НДЧ від 23.01.2024 р.), в якій досліджено вплив цифровізації на підвищення ефективності інноваційних складових компанії.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування теоретико-методологічних засад цифрової торгівлі, як складової нової домінантної парадигми на глобальних ринках та формування на цій основі науково-практичних рекомендацій щодо її пріоритетів розвитку в Україні.

Для досягнення визначеної мети в роботі сформульовано і вирішено такі завдання:

виявити детермінанти розвитку глобальних ринків в умовах глобалізації для виокремлення особливостей їх функціонування й

уточнення поняття «глобальний ринок»;

сформувати категоріальний базис цифрової торгівлі як складової нової домінуючої парадигми під впливом глобалізаційних змін для уточнення понятійного апарату;

розвинути концептуальні напрями розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках для вдосконалення його інструментарію та компонентів, а також побудови консолідованого підходу;

виявити методичний інструментарій забезпечення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках для визначення системи гіпотез дослідження та сфери застосування цифрових інструментів та технологій;

здійснити типологізацію трансформації цифрової торгівлі на глобальних ринках для визначення процесу діджиталізації торгівлі та її результату на глобальних ринках;

сформувати методологічний підхід до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках з метою кластеризації країн за рівнем цифровізації та рівнем розвитку цифрового суспільства;

проаналізувати сучасний стан електронної комерції в умовах глобальних змін для визначення системи показників електронної комерції в умовах глобальних змін;

виявити світові тренди розвитку цифрової валюти в контексті становлення діджиталізованого трейдингу на глобальних ринках як передумови впровадження цифрових технологій та інновацій у галузі електронної валюти;

дослідити міжнародний досвід становлення цифрової торгівлі на глобальних ринках для подальшого вироблення рекомендацій щодо їх впровадження в систему цифрової торгівлі України;

розробити глобальний стандарт ведення бізнесу в умовах діджиталізації для обґрунтування необхідності створення великих цифрових платформ;

запропонувати міжнародну цифрову стратегію електронної комерції з метою визначення пріоритетів розвитку електронної комерції;

розробити стратегічні імперативи розвитку з метою виокремлення стратегічного інструментарію розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках;

комплексно дослідити трансформаційні зміни в цифровізації України з метою визначення проблем, зумовлених розвитком цифровізації економіки, та розробити напрями реконструкції та каталізації цифровізації України;

обґрунтувати тенденції та перспективи розвитку цифрової торгівлі для успішної інтеграції України в ринок цифрової торгівлі;

запропонувати концептуальну модель використання в Україні інструментарію цифрової торгівлі на глобальних ринках для обґрунтування його використання з метою визначення стратегічних напрямів, етапів та

способів виходу компаній, які займаються цифровою торгівлею в Україні на глобальні ринки.

Об'єктом дослідження є процес розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Предметом дослідження – теоретико-методологічні і прикладні засади аспекти парадигми розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Методологія та методи дослідження. В представленому дисертаційному дослідженні теоретичною та методологічною основою виступили основні положення, що відносяться до наукового базису економічної теорії та теорій міжнародних відносин. При розгляді окремих положень представленого дослідження були використані загальнонаукові, а також спеціальні методи дослідження. Саме тому доцільно представити їх перелік: метод морфологічного аналізу для визначення підґрунтя категоріального базису дослідження; історичного порівняння - для визначення етапів розвитку процесів цифровізації, становлення інформаційного суспільства, можливостей розвитку цифрової торгівлі, тощо; методи аналізу та системний метод – для формування теоретичної бази дослідження, можливостей розвитку цифрової сфери, тощо; метод наукової апробації для визначення сутності глобальних ринків, цифрової трансформації, тощо; метод експертного опитування було використано з метою встановлення відношення експертів до представленої проблематики, визначення впливовості факторів на розвиток цифрової торгівлі, можливостей розвитку та інше; методи індукції та дедукції використані для визначення основних аспектів розвитку цифрової торгівлі; таксономічний метод представлено в роботі для підсилення обґрунтованості напрямів розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках; кластерний аналіз – метод використано для визначення характерних ознак приналежності та для групування країн за рівнем цифровізації; метод факторного аналізу використано для визначення ключових факторів впливу на цифрову торгівлю на глобальних ринках; метод моделювання використовується для моделювання процесу здійснення цифровізації, а також можливості використання цифрового інструментарію. В представленій дисертаційній роботі використані також графічні методи, що допомагають більш наочно відобразити основні результати дослідження та акцентувати увагу на окремих наукових компонентах.

Інформаційною базою дисертаційного дослідження виступити дані відкритого доступу з порталів Світової організації торгівлі та Світового банку, при побудові деяких моделей використані дані Міжнародного валютного фонду та Міжнародного банку реконструкції та розвитку. Також в процесі роботи окремі статистичні дані були використані з баз Євростату, ООН з промислового розвитку, Всесвітньої організації інтелектуальної власності, а також результати роботи Всесвітнього економічного форуму. З

відкритих вітчизняних джерел даних: дані Національного банку України, Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, а також наукові нароби вітчизняних та зарубіжних вчених, економістів та дослідників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливої науково-прикладної проблеми – обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів системного дослідження парадигми розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, що набуває ознак домінантної та формуванні на цій основі концептуальної моделі цифрової торгівлі для України. Основні положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

уперше:

- сформовано концептуальну модель розвитку цифрової торгівлі мега-, макро-, мезо- та мікрорівнях глобальних ринків, що дає змогу обґрунтувати використання інструментарію цифрової торгівлі для кожного із учасників цих рівнів;

- трактування поняття «трейдинговий цифровий двійник» як цифрового відображення об'єктів та процесів (людини, магазину, компанії, бізнес-процесів тощо) у віртуальному просторі, що дозволяє створювати та реалізовувати персоналізовані, унікальні товари і послуги від імені фізичної та / або юридичної особи за рахунок взаємодії з іншими учасниками торговельного процесу на глобальних ринках. Використання цієї категорії в науці безпосередньо спрямоване на підвищення економічних досліджень, пов'язаних як із цифровою економікою загалом, так і з діяльністю підприємств на глобальних ринках;

- визначення концепції реконструкції та каталізації цифровізації України, яка враховує стадії цих процесів, та передбачає розвиток оптимальної екосистеми цифрового підприємництва в Україні, що сприятиме модернізації секторів економіки України;

- побудовано когнітивний підхід застосування цифрових інструментів та технологій розвитку міжнародної торгівлі на глобальних ринках, що охоплює обґрунтування концептуального каркасу логіко-лінгвістичного моделювання в інтелектуальних рішеннях як проривної когнітивної технології, а також враховує роль цифрових двійників та наскрізних цифрових технологій.

удосконалено:

- методичний інструментарій розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках шляхом побудови структури гіпотез цього дослідження та їх емпіричної перевірки;

- методологічний підхід до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках шляхом кластеризації країн за рівнем цифровізації та рівнем розвитку цифрового суспільства. Запропонований підхід включає цифрову екосистему, яка базується на трьох складниках:

попит, інститути та інновації. В основі запропонованого підходу – три виміри методології: практичний, гносеологічний та епістемологічний. Крім того, враховуються чотири етапи (кроки), де на першому кроці надається пояснення загального методологічного підходу дослідження, на другому – обираються теорії формування стратегії розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, третій крок включає обґрунтування методів дослідження для побудови карти основних підходів, пов'язаних із цифровою торгівлею на глобальних ринках, четвертий крок дає можливість оцінювання та обґрунтування вибору шляхом визнання обмежень та слабких сторін, які можуть бути компенсованими сильними сторонами та можливостями;

– консолідований підхід до визначення парадигми розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, що базується на основних положеннях теорій глобалізації та цифровізації, концепції інтеграції та розвитку, а також стратегічному підході, який враховує взаємозв'язок і взаємодію різних сторін інтернаціонального бізнесу для досягнення спільних цілей і стимулювання стійкого розвитку глобального ринкового середовища, що революційними темпами стає визнаним мейнстрімом розвитку економічних теорій і міжнародних економічних відносин;

– концептуальний підхід до трансформації глобальної економіки що враховує системність трансформаційних змін, вплив глобальних проблем та сталого розвитку національних економік та охоплюють сферу міжнародного виробництва, міжнародний рух чинників виробництва і міжнародну торгівлю;

– теоретико-методичну модель цифрової торгівлі на глобальних ринках, що базується на врахуванні передумов для виникнення бар'єрів розвитку цифрової торгівлі та взаємодії з такими тісно пов'язаними з торговельною політикою сферами, як інноваційна діяльність, ринкова інфраструктура, конкуренція, оподаткування, зовнішні ризики, захист споживачів, кваліфікація персоналу та управління базами даними;

– науковий підхід до формування системи електронної комерції в діджиталізованому трейдингу глобальних ринків, який базується на врахуванні триєдинства бізнес-споживач-держава та враховує всі типи ринкових відносин (B2B, B2C та інші), а також рівень цифровізації країни. Такий підхід дає змогу дослідити стадії розвитку електронної комерції та розкрити особливості ринкових відносин, що дозволяє окреслити подальші перспективи розвитку цифрової сфери у сучасних умовах з урахуванням глобалізації та інтеграції.

набули подальшого розвитку:

– трактування поняття «цифрова торгівля» як не обмеженого в часі і просторі процесу здійснення фінансових операцій у секторі цифрової економіки за допомогою інформаційних технологій, що має на меті задоволення споживчих потреб у купівлі товарів та послуг та/або

комерціалізації інтерактивного досвіду;

- уточнення поняття глобального ринку як системи торговельно-економічних відносин між країнами, що складається з метою обміну економічними вигодами та підвищення ефективності виробництва, інвестиційної діяльності, формування нових споживчих благ шляхом об'єднання торговельної галузі в окремі кластери;

- систематизація етапів еволюції глобалізації ринку, що враховує особливості зміни стану глобального ринку з урахуванням цифровізації та економіки знань, що сприяє формуванню планетарного господарського організму;

- обґрунтування системи становлення глобальних стандартів ведення бізнесу в умовах цифровізації, які враховують цифрові компетентності, цифрові платформи та програми сертифікації, що дасть змогу обґрунтувати необхідність створення великих цифрових платформ для ухвалення цих стандартів та надійні сторонні програми сертифікації для забезпечення їх дотримання;

- типологізація трансформації цифрової торгівлі на глобальних ринках за такими ознаками: нейротехнології та штучний інтелект (програмні рішення для розпізнавання образів, голосових команд, автоматичного перекладу, аналізу даних тощо); технології розподіленого реєстру (новий підхід до створення баз даних, ключовою особливістю якого є єдиний центр управління); технології бездротового зв'язку (побудови мереж та забезпечення зв'язку в умовах, коли підвищуються вимоги до надійності та продуктивності систем); технології віртуальної та доповненої реальності (технології для створення віртуальних світів та доповнення реальності комп'ютерними ефектами); квантові технології (квантова механіка та розроблення інновацій на основі кванта); компоненти робототехніки та сенсорика (напрями розроблення автоматизованих технічних систем та методів управління ними); інтернет-технології (технології що забезпечують цифрові інформаційні ресурси);

- обґрунтування можливостей системної трансформації електронної комерції, що враховують цифрові імперативи та оптимізації адміністративного процесу управління. Представлений підхід дає змогу розробити цифрові плани та побудувати стратегію електронної комерції, з огляду на наслідки використання цифрового інструментарію для робочої сили та реалії технічного середовища.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень оцінювання рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках з урахуванням розробленої концептуальної моделі використання інструментарію цифрової торгівлі на глобальних ринках в Україні та доведенні їх до рівня практичних рекомендацій, які можуть бути впроваджені органами державної влади при розробленні концепції цифрової торгівлі на глобальних ринках та

визначенні перспектив її розвитку в Україні з урахуванням ризиків і викликів глобального середовища, а також іншими суб'єктами глобальних ринків.

Одержані в процесі дослідження наукові результати прийняті до впровадження: Комітетом Верховної Ради України з питань цифрової трансформації (довідка від 06.02.2024 р. № 04-33/14-2024/27342); Харківською обласною радою (довідка від 30.11.2023 р. № 01-44/2837); Харківською обласною державною адміністрацією (довідка від 4.12.2023 № 08-30/08/2401), Департаментом агропромислового розвитку; Державним підприємством обслуговування повітряного руху України (довідка № 1-14.11/1452/23 від 28.04. 2023), відділом управління з цифрової трансформації, інформаційних технологій та кіберзахисту; Департаментом адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради (довідка без дати); Комунальним закладом «Зміївський міський Будинок культури» Зміївської міської Ради Чугуївського району Харківської області (довідка № 146 від 29.12.2022 р.); Громадською організацією «Інститут економічний та еколого-енергетичних досліджень» (довідка №137 від 04.05.2023 р.); ТОВ «Аудиторська фірма «Гравіс» (довідка від 12.05.2023 р.).

Основні положення та результати дисертаційної роботи використовуються в освітньому процесі: Дніпровського державного аграрно-економічного університету при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка» (довідка № 44-11-202 від 27.03.2023 р.), Харківського національного автомобільно-дорожнього університету при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка», «Інформаційні технології в економіці та бізнесі», «Цифрова економіка», «Міжнародні економічні відносини», «Інформаційні системи і технології в обліку, аудиті та оподаткуванні», «Управлінські інформаційні системи в обліку та оподаткуванні» (довідка № 421/47 від 02.05.2023 р.); Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисципліни «Міжнародна економіка» (довідка № 4701-12 від 10.05.2023 р.)

Особистий внесок здобувача. Дисертація є цілісним, завершеним дослідженням, проведеним особисто автором. Сформульовані результати дисертаційного дослідження отримані автором особисто та за його безпосередньої участі і є його особистим здобутком. Опубліковані за результатами дисертації наукові статті написані автором особисто, з наукових праць, що опубліковано у співавторстві, використано лише ту наукову новизну, яка є результатом особистої роботи автора.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: «Integration of Business Structures: Strategies and Technologies» (м. Тбілісі (Грузія), 2019); «Становлення та особливості регулювання міжнародних

економічних відносин» (м. Дніпро, 2019 р.); «Modern research in world science» (м. Львів, 2022 р.); «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва» (м. Харків, 2022 р.); «Implementation of modern technologies in science» (м. Варна (Болгарія), 2022р.); «Тренди розвитку менеджменту, фінансів та бізнес-технологій в умовах формування сучасної економіки та суспільства» (м. Київ, 2022р.); «Міждисциплінарні дослідження науки XXI століття» (м. Київ, 2022р.); «The latest implementation of technologies in education» (м. Мюнхен (Німеччина), 2022 р.); «Цілі Сталого Розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі» (м. Київ, 2023 р.); «Concepts and use of technologies in practice» (м. Лондон (Великобританія), 2022 р.); «Scientific discussions and solution development» (м. Грац (Австрія) 2022 р.); «Theoretical methods and improvement of science» (м. Бордо (Франція), 2022 р.); «Science, trends and development methods» (Токіо (Японія), 2022 р.); «Promising ways of solving scientific problems» (м. Belgium (Brussels), 2022 р.); «Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах» (м. Рівне, 2023 р.); «Економіка, фінанси, облік і право: актуальні проблеми теорії та практики» (м. Ізмаїл, 2023 р.); «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство» (м. Київ, 2023 р.); «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (м. Київ, 2023 р.); «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м.Тернопіль, 2023 р.); «Цілі Сталого Розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі» (м. Київ, 2023 р.); «Підприємництво та логістика в умовах сучасних викликів» (м. Тернопіль, 2023 р.).

Публікації. Основні наукові результати і висновки дисертації знайшли відображення в 51 науковій праці загальним обсягом 53,61 д. а., з яких автору належить 44,81 д.а., в тому числі: 1 одноосібній монографії, 21 статті – у наукових фахових виданнях України, 8 статтях – у виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та Web of Science, 21 публікації за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій. Внесок автора в наукових працях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано у наведеному списку публікацій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (427 найменувань на 50 сторінках), 13 додатків на 51 сторінці, містить 32 таблиці та 97 рисунків. Основний текст розміщено на 378 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 491 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках» виявлено детермінанти розвитку глобальних ринків в умовах глобалізації, сформульовано категоріальний базис розвитку цифрової торгівлі як складової нової домінантної парадигми під впливом глобалізаційних змін, а також розвинуто концептуальні напрями розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

У роботі підкреслено важливі позитивні та негативні аспекти впливу глобалізації на розвиток глобальних ринків. Зазначено, що для вирішення проблематики впливу необхідно взаємозалежно спрямовувати політику бізнесу та уряду. Еволюція та трансформація світової економіки та світового ринку в глобальну економіку та глобальний ринок є найскладнішою метаморфозою сучасності. Глобалізацію ринку як результат переходу від світової до планетарної господарської системи систематизовано за шести етапами від внутрішнього ринку до його тенденції - непротекціоністського. Дослідження процесу глобалізації та еволюції глобальних ринків дозволило розробити концептуальний підхід, в якому враховано структурні елементи глобальної економіки, фактори впливу на неї з урахуванням розвитку глобальних ринків.

В процесі розкриття детермінантів розвитку глобальних ринків, зазначено що систематизація теоретичного підґрунтя глобального ринку є умовою забезпечення його розвитку. Поняття «глобальний ринок» пропонується розглядати як систему торговельно-економічних відносин між країнами з метою обміну економічними вигодами, підвищення ефективності виробництва, інвестування та споживчих благ шляхом об'єднання торговельної галузі в окремі кластери. Представлене визначення відображає систематизацію торговельних відносин за критерієм задоволення споживчих потреб.

Глобальні ринки демонструють тренд до трансформації традиційної торгівлі в цифрову через впровадження цифрових технологій та інструментів, тому, представлено складові глобальних ринків з урахуванням змін. Глобальні ринки є поєднанням глобального ринку товарів та послуг, глобального ринку праці, глобального фінансового ринку, глобального ринку технологій та глобального ринку міжнародних тендерів. Представлено систему глобального ринку з урахуванням впливу цифровізації, яка дасть змогу прискорити його розвиток. Розкриття детермінантів розвитку глобальних ринків полягає у визначенні концептів (глобалізація, вільна торгівля, конкуренція, міжнародні інвестиції, стандартизація, транснаціональні компанії, технологічний прогрес, ризики та несприятливі умови) і конструктів (міжнародні торгові операції, глобалізація, міжнародні фінансові ринки, міжнародні корпорації,

міжнародні інвестиції, міжнародні біржі та міжнародні права і регуляції) глобальних ринків. Розуміння концептів і конструктів дає змогу ефективно працювати бізнесу на глобальних ринках, використовувати їх можливості та перманентно впливати на їх розвиток.

З метою розкриття категоріального базису досліджено питання глобальних проблем, які можуть забезпечити антикрихіть в цифровій економіці. Глобальні проблеми пов'язані між собою, щільним системним взаємозв'язком, спричиняючи фінансовий дисбаланс в економіці. Проаналізовано теоретичне підґрунтя цифрової торгівлі через схематичне зображення та розкриття категоріального базису. це дало змогу розробити схему взаємозв'язку тезауруса поняття «цифрова торгівля». Цифрову торгівлю запропоновано розглядати як не обмежений в часі і просторі процес здійснення фінансових операцій у секторі цифрової економіки за допомогою інформаційних технологій, що має на меті задоволення споживчих потреб у купівлі товарів та послуг та/або комерціалізації інтерактивного досвіду. Наведене визначення відрізняється від наявних акцентом на можливості здійснення цифрового формату торгівлі в будь-який час у будь-якому місці, а також посиленням фокусом на комерціалізації успіху. Це є вкрай актуальним для розроблення політики трансформації відповідно до цілей сталого розвитку.

Розвиток цифрової торгівлі зумовлює трансформацію торгівлі та спричиняє появу нових інструментів та технологій, що є передумовою реформування традиційних ринків. Запропоновано консолідований підхід до визначення парадигми розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках (Рис.1).

Основою формування консолідованого підходу є комплексний аналіз теоретичного підґрунтя, він враховує взаємозв'язок і взаємодію різних аспектів інтернаціонального бізнесу для досягнення спільних цілей і стимулювання стійкого розвитку глобального ринкового середовища та передбачає координацію зусиль між усіма учасниками глобального ринку (підприємства, уряди, міжнародні організації та зацікавлені сторони).

Підхід поєднує рейтингові показники, та дає змогу окреслити напрями розвитку цифрової торгівлі для оптимізації маркетингових і управлінських дії в умовах глобалізаційних змін з урахуванням принципів до визначення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, а саме: партнерство, синергія, інновації сталість, доступ до ресурсів (фінансових, людських, технологічних, інформаційних) адаптація до змін, та культурна різноманітність.

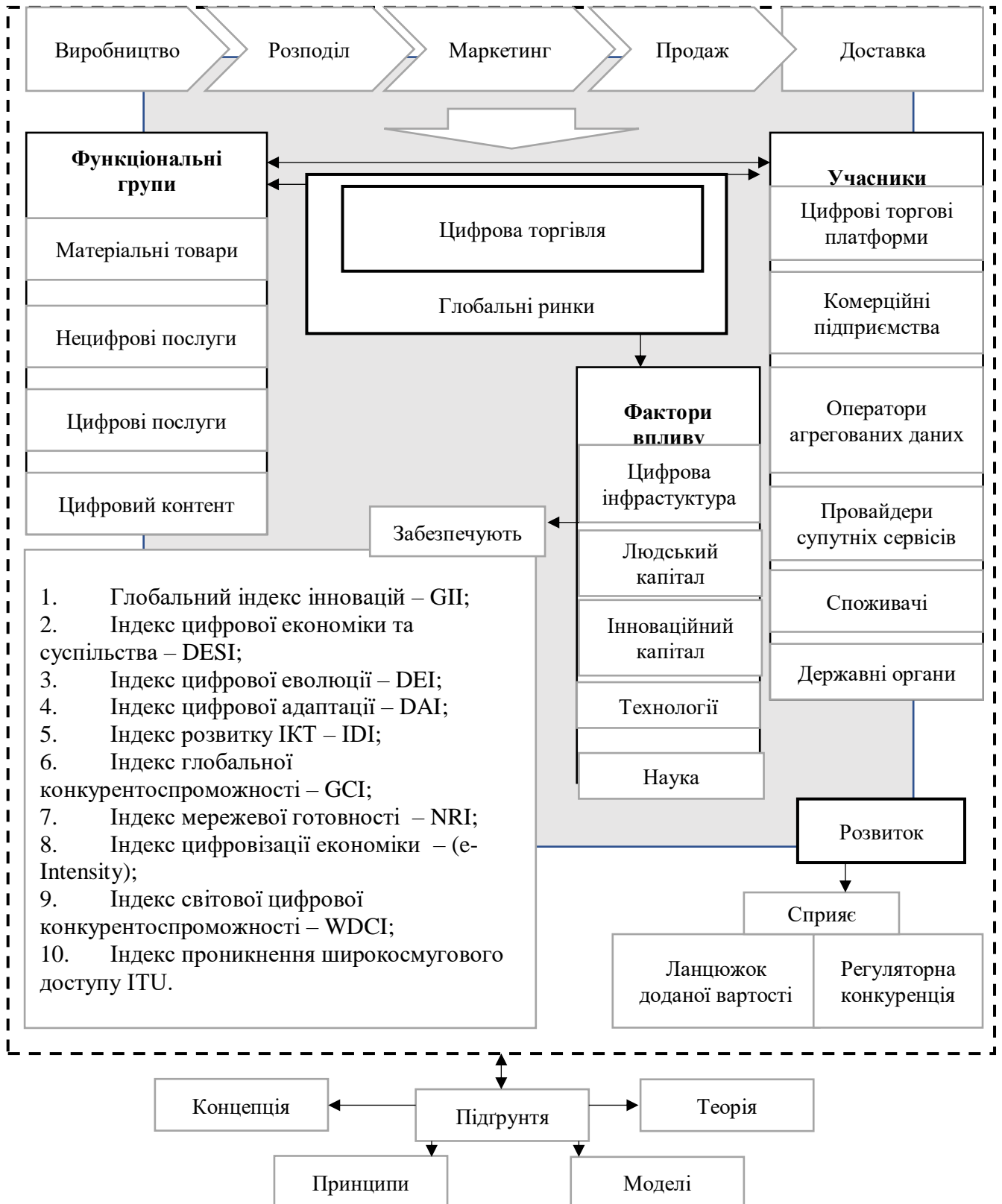

Рис. 1. Консолідований підхід визначення парадигми розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках

* Розроблено автором

Для успішного розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках в роботі запропоновано його цілісну концепцію, що поєднує: наукове трактування поняття, мету діяльності, завдання діяльності, об'єкти та суб'єкти діяльності, а також методи. Окреслено виклики і перешкоди для розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, а саме: законодавча неузгодженість, транзакції цифрової торгівлі, ландшафт цифрових послуг, торговельні обмежувальні заходи, локалізація для іноземних постачальників та фізична межа оцифрування. З метою більш глибокого розуміння концептуальних засад розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках розроблено структурні елементи теоретико-методичної моделі цифрової торгівлі на глобальних ринках, які забезпечують міжнародну конкуренцію на глобальних ринках, втім можуть становити передумову для виникнення бар'єрів цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Другий розділ **«Методологічні детермінанти дослідження розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках»** присвячений методичному інструментарію забезпечення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, здійснено типологізацію трансформації цифрової торгівлі на глобальних ринках та сформовано методологічний підхід до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках з метою кластеризації країн за рівнем цифровізації та рівнем розвитку цифрового суспільства. Методичною основою дослідження є побудова структури гіпотез дослідження (рис. 2).

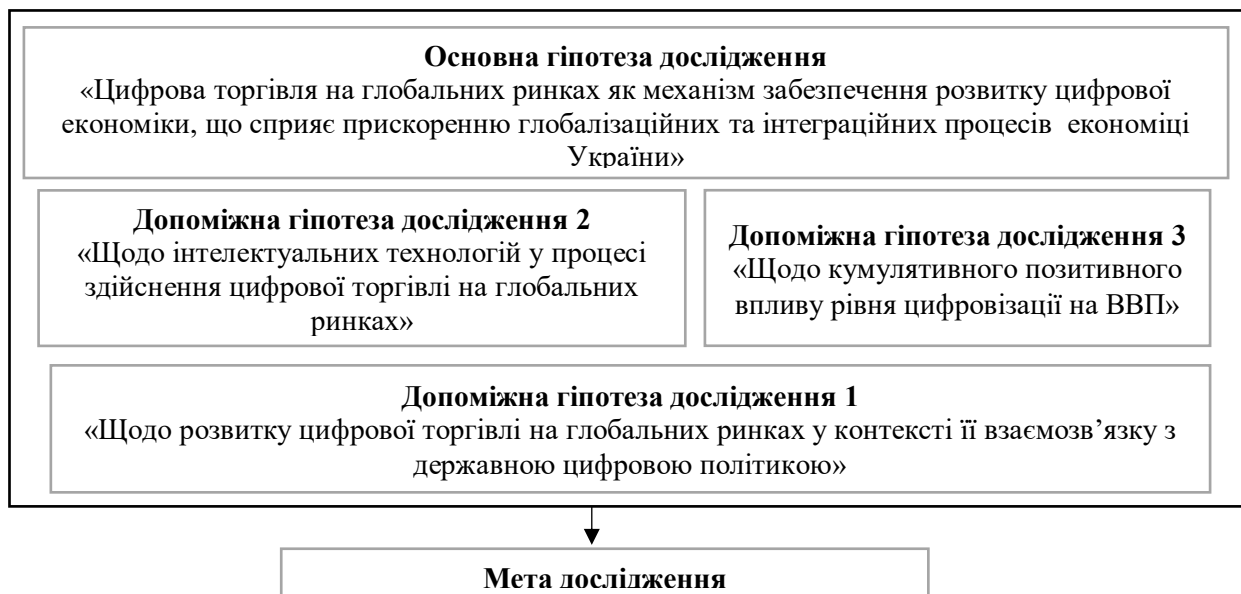

Рис. 2. Структура гіпотез дослідження

**Побудовано автором*

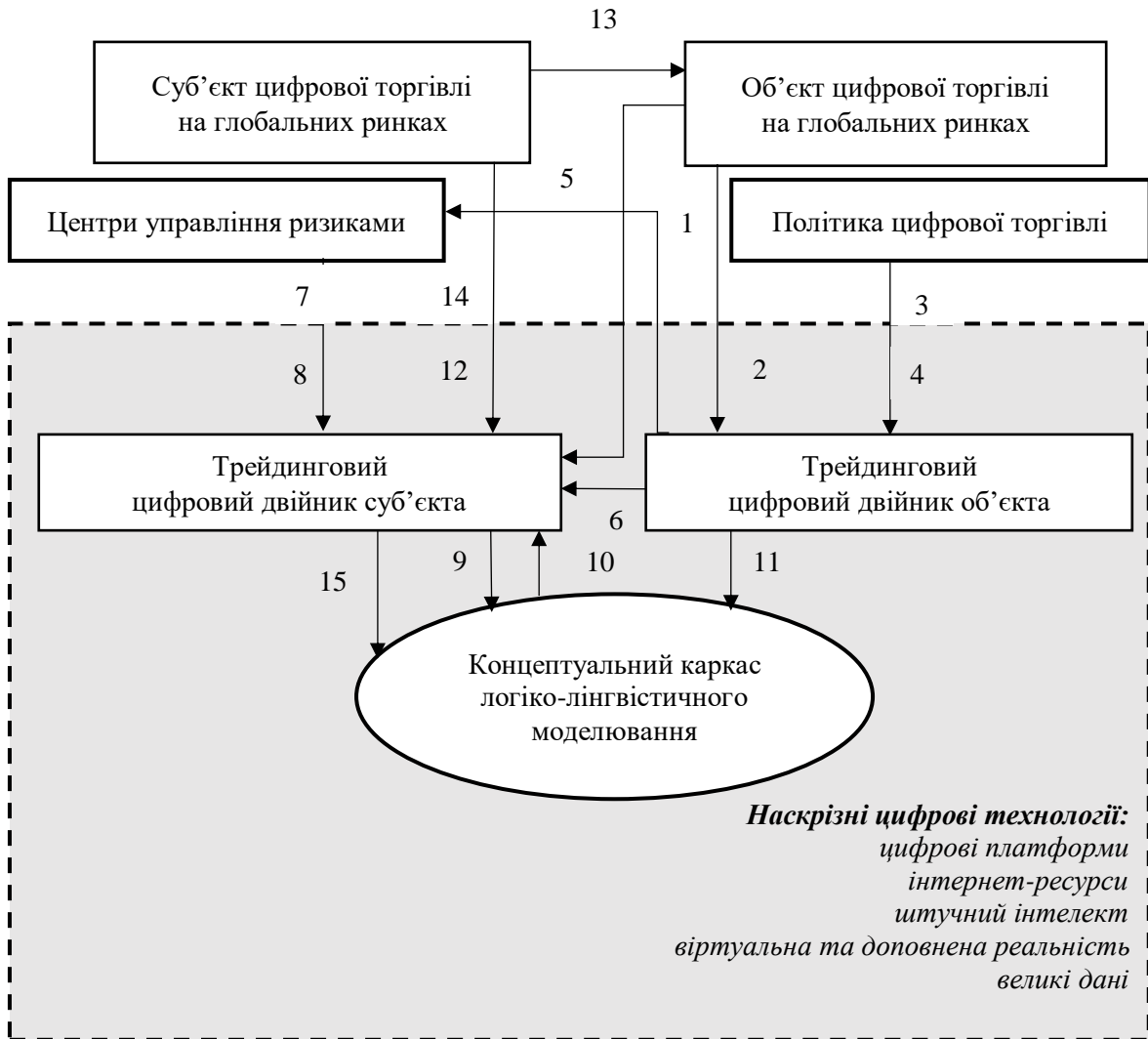
З метою розкриття методичного інструментарію розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках уперше представлено визначення «трейдинговий цифровий двійник», а саме: це цифрове відображення

об'єктів та процесів (людини, магазину, компанії, бізнес-процесів тощо) у віртуальному просторі, що дозволяє створювати та реалізовувати персоналізовані, унікальні товари і послуги від імені фізичної та / або юридичної особи за рахунок взаємодії з іншими учасниками торговельного процесу на глобальних ринках. Наукова новизна запропонованого визначення полягає у створенні нових підходів до стимулювання розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Використання цієї категорії в науці безпосередньо спрямоване на підвищення економічних досліджень, пов'язаних як із цифровою економікою загалом, так і з діяльністю підприємств на глобальних ринках.

Розкрито місце трейдингового цифрового двійника в цифровій торгівлі на глобальних ринках. Розглядаючи роль цифрових двійників та наскрізних цифрових технологій у контексті розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, запропоновано когнітивний підхід до застосування цифрових інструментів та технологій забезпечення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках (Рис.3)

У межах дослідження розкрито типологізацію трансформації цифрової торгівлі на глобальних ринках через впровадження технологій комп'ютерного моделювання та моделювання з використанням штучного інтелекту, а також «розумних» цифрових моделей. В основі трансформації лежать концепції Web 3.0, мережа 5G та Індустрія 4.0, що спираються на широкий спектр передових технологій. Розкрито переваги від використання інноваційних технологій через технологію блокчейн, смарт-контракти, еволюцію мобільних мереж, політику продуктивної цифрової трансформації. В роботі виокремлено особливості інноваційної цифрової платформи «Метавсесвіт» та зміни у бізнес-процесах, що зумовили розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках. Запропоновано типологізацію цифрових технологій торгівлі на глобальних ринках, що дозволяє підвищувати ефективність та якість роботи, знижувати витрати, підвищувати конкурентоспроможність та розширювати можливості бізнесу з урахуванням вимог цифровізації.

Теоретичні концепції, що описують інноваційний розвиток світової економіки, зазнали значної зміни. Процес глобалізації через глобальні кризи та пошук принципово нових джерел нарощування конкурентоспроможності розвиває цифрову торгівлю на глобальних ринках. Тому, в роботі, побудовано методологію дослідження розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках через методологічний підхід, в якому використані традиційні, обчислювальні, віртуальні та цифрові методи.

1 – інформаційний потік характеризує об'єкт; 2 – інформаційний потік, що характеризує об'єкт після формалізації; 3 – інформаційний потік, що генерується політикою цифрової торгівлі; 4 – інформаційний потік, що генерується політикою цифрової торгівлі після формалізації; 5 – передача даних для моніторингу стану об'єкта до зовнішніх ситуаційних центрів з управління ризиками; 6 – передача даних моніторингу стану об'єкта цифровому двійнику суб'єкта; 7 – інформаційний потік цілевказівки на підставі даних моніторингу стану; 8 – інформаційний потік цілевказівки на підставі даних моніторингу стану після формалізації; 9 – звернення до бази знань, що містить розв'язання проблемних ситуацій; 10 – виведення альтернативних варіантів вирішення проблемної ситуації; 11 – поповнення бази знань про проблемні ситуації; 12 – зворотний логічний зв'язок; 13 – імплементація рішення; 14 – зворотний зв'язок щодо результату імплементації рішення; 15 – поповнення бази знань щодо результатів зв'язку «проблемна ситуація – рішення».

Рис. 3 Когнітивний підхід до застосування цифрових інструментів та технологій забезпечення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках

**Побудовано автором*

Для побудови методологічного підходу проведено оцінювання за рівнем цифровізації та за рівнем розвитку цифрового уряду за 10 років у 86 країнах світу.

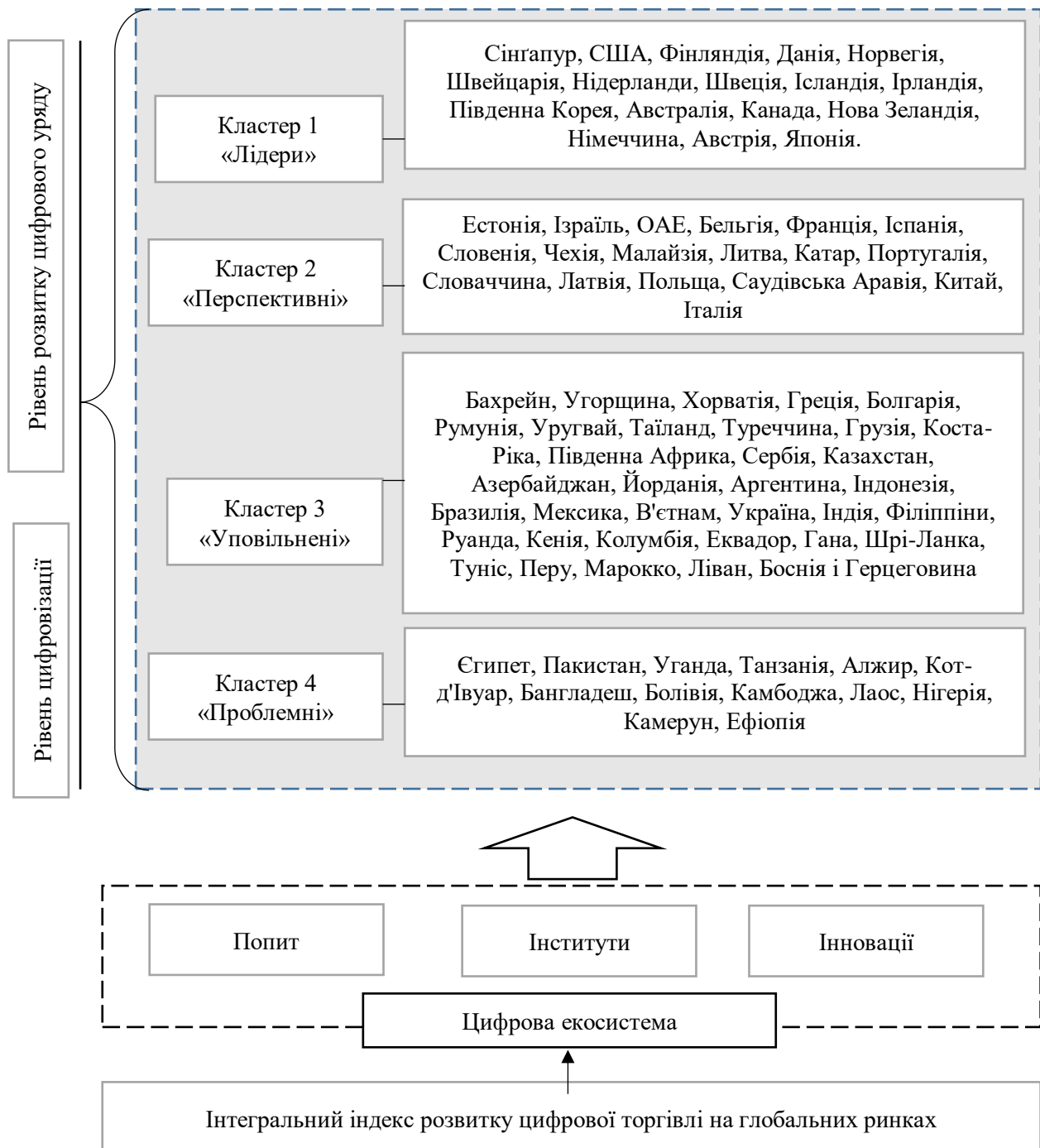

Рис. 4. Методологічний підхід до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках

**Розроблено автором*

За допомогою кластерного аналізу було сформовано 4 кластери країн: лідери, перспективні, проблемні та уповільнені. Сконструювано інтегральний індекс для визначення розвитку цифрової торгівлі на

глобальних ринках, що базується та трьох етапах: вибір і оцінювання даних, оброблення даних, агрегування. Сформовано три цільових інтегральні індекси. Для розуміння тісного взаємозв'язку з еталонним показником проведено розрахунок взаємкореляційних функцій річних темпів зростання розрахованих інтегральних індексів. Запропонований підхід включає цифрову екосистему та передбачає застосування інтегрального індексу розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

У третьому розділі «Глобальні драйвери розвитку діджиталізованого трейдингу» проаналізовано сучасний стан електронної комерції в умовах глобальних змін, виявлено світові тренди розвитку цифрової валюти в контексті становлення діджиталізованого трейдингу на глобальних ринках та досліджено міжнародний досвід становлення цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Трансформація традиційної торгівлі шляхом впровадження цифровізаційного аспекту зумовлює появу електронної комерції через продаж товарів чи послуг в інтернеті, використовуючи онлайн-оплату, на технологічних пристроях через цифрові платформи. Зауважено, що саме на електронну комерцію припадає найбільша частка цифрової торгівлі. Електронна комерція є інструментом забезпечення розвитку цифрової торгівлі в умовах глобальних змін. Трансформації електронної комерції з використанням різноманітних мобільних застосунків спричинила появу мобільної комерції. Розвиток цифрових технологій та поширення інтернету сприяли появі та швидкому поширенню різноманітних систем електронної та мобільної комерції, до яких належать: B2B, C2C, B2C, B2G, G2C.

Досліджено можливості, методи та інструменти оцінювання ефективності електронної комерції. Розвиток цифрових технологій і трансформація міжнародної конкурентоспроможності створюють нові можливості для розширення торгівельної комунікації в електронному бізнес-середовищі. Впровадження інформаційних та цифрових технологій є необхідною умовою функціонування компаній та забезпечення їх конкурентоспроможності на глобальному ринку. Це зумовлює визначення системи показників електронної комерції в умовах глобальних змін. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні розширення методичного інструментарію для оцінювання ефективності впровадження компаніями електронної комерції, що передбачає врахування ефективності налагодження комунікацій з клієнтами та ефективності веб-сайту компанії, врахування специфіки функціонування компанії та середовища, яке залежить від багатьох екзогенних факторів та розвитку цифровізації загалом.

Адаптація бізнесу до умов цифровізації вимагає впровадження цифрових технологій та зміни в організаційній культурі, бізнес-процесах та відносинах із зовнішнім середовищем. Тому, представлено моделі адаптації підприємств в умовах цифровізації, які широко використовуються в

компаніях по всьому світові та демонструють ефективність забезпечення розвитку цифрової торгівлі, а саме: модель зручності, поетапна модель адаптації, цифрова трансформаційна модель, інноваційна модель адаптації, модель лабораторних досліджень, модель цифрової бізнес-стратегії, модель гнучкої архітектури, модель цифрового лідерства та модель управління змінами. Кожна з цих моделей має свої переваги та обмеження, і вибір конкретної моделі залежить від особливостей організації, її стратегії та готовності до цифрових змін. Ці моделі можна комбінувати та адаптувати для відповіді на конкретні виклики та можливості, що виникають у процесі цифровізації підприємства.

Становлення цифрової торгівлі на глобальних ринках зумовило розвиток цифрової валюти. Криптовалюта: біткоїн, альткоїн та токени і цифрові валюти центрального банку засновані на технології блокчейн за підтримкою держави або приватних компаній. Хронологія подій які вплинули на зростання криптовалют та спрощений алгоритм його роботи представлено в дисертаційному дослідженні. Процес функціонування цифрових валют є досить структурованим та зрозумілим. Пропозиції щодо впровадження цифрових валют центральних банків у цифровій торгівлі, поділено на групи: еквівалент забезпечення вартості, платежі та кредитне плече. Перспектива цифрових валют полягає в розширенні набору інструментів монетарної політики. Використання та впровадження цифрових технологій в валютний ринок, збільшують ефективність та зменшують операційний час та дозволяють знизити витрати на банківські та фінансові операції. Поява цифрової торгівлі стала рушієм економічного розвитку по всьому світу. Світові політики та глобальні міжнародні компанії знаходяться в пошуку рішення для забезпечення політики цифрової торгівлі. Більшість ідей щодо цифрової торгівлі ґрунтуються на досвіді Сполучених Штатів Америки, Європейського Союзу та Азійсько-Тихоокеанського регіону. Проте, саме Азійсько-Тихоокеанський регіон є регіоном, що найшвидше розвивається на світових ринках електронної комерції і посідає найбільшу частку глобальних ринків у сегменті «бізнес-споживач». В роботі розкрито особливості цифровізації торгівлі в Японії, Китаї та Сінгапурі та розроблено модель впровадження досвіду Японії в розвиток цифрової торгівлі в Україні. Розроблено механізм впровадження досвіду Великої Британії в розвиток цифрової торгівлі України, що враховує наслідки та фактори впливу, що позначаються на розвитку цифрової торгівлі. Для більш повного розкриття завдань дослідження досліджено особливості та рівень розвитку цифрової торгівлі у Франції та в Німеччині. Зроблено висновок, що розвиток цифрової торгівлі є пріоритетним завданням в становленні економіки Європи та Азії. Впровадження та використання цифрових технологій і інструментів допомагає компаніям розвивати електронну та мобільну комерцію.

У четвертому розділі «Тенденції розвитку цифрової торгівлі на

глобальних ринках» розроблено глобальний стандарт ведення бізнесу в умовах цифровізації, запропоновано міжнародну цифрову стратегію електронної комерції та розроблено стратегічні імперативи розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Однією з тенденцій розвитку цифрової торгівлі є розвиток цифрових інструментів глобальною цифровою платформою, це виконується через глобальні стандарти ведення бізнесу. Модель глобального стандарту ведення бізнесу в умовах цифровізації (рис. 5)

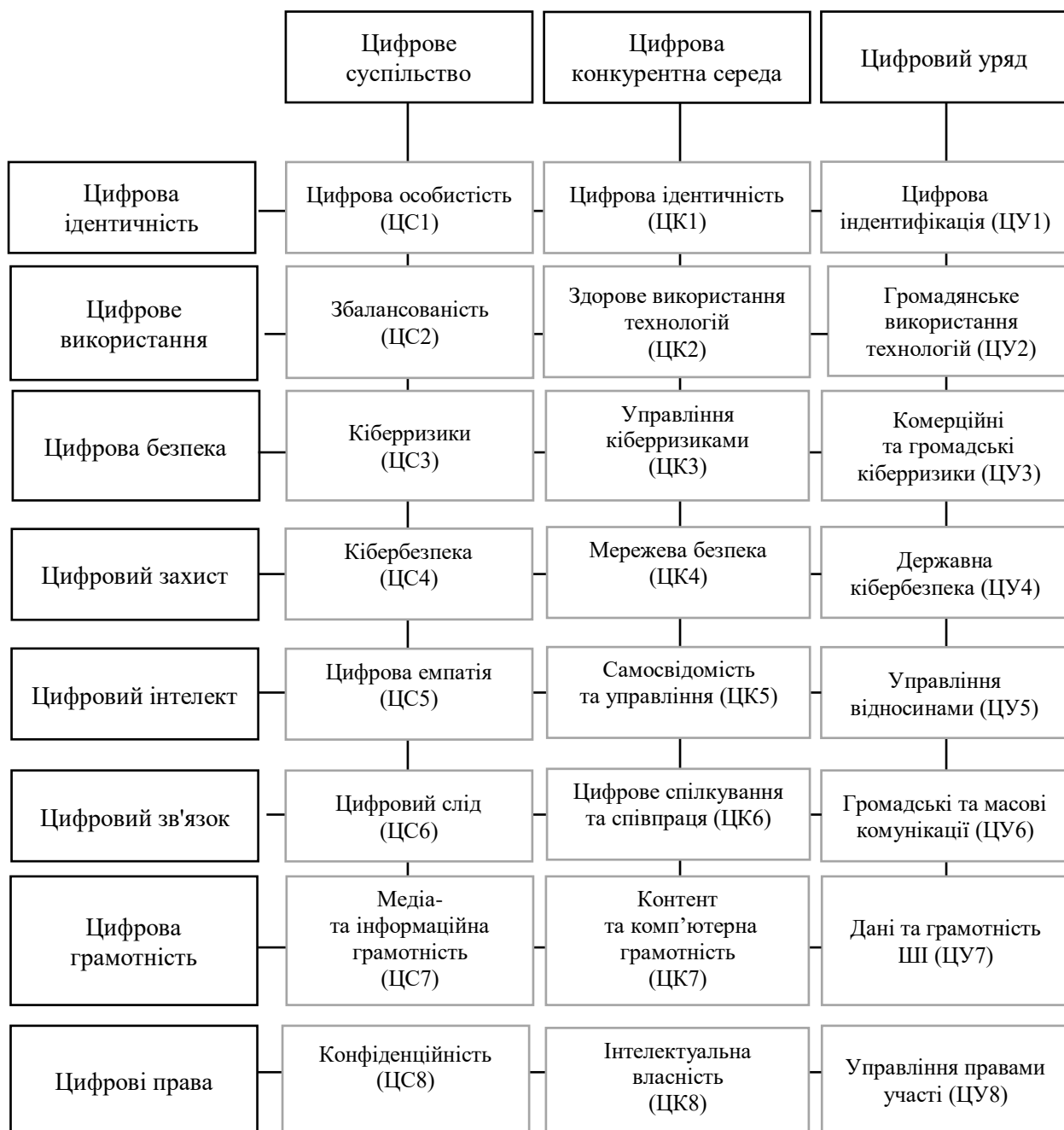

Рис. 5. Глобальний стандарт ведення бізнесу в умовах цифровізації

**Розроблено автором*

Всеосяжним набором компетенцій характеризується розроблений стандарт, який дозволяє обґрунтувати необхідність ведення бізнесу в умовах цифровізації із використанням великих цифрових платформ. Кожен елемент запропонованого глобального стандарту ведення бізнесу в умовах цифровізації, як і сам стандарт загалом мають на меті допомогти компаніям забезпечити розвиток широкого спектру компетенцій у найрізноманітніших сферах. Глобальний стандарт поєднує в собі: міжнародний стандарт для систем управління якістю, стандарт для управління інформаційною безпекою, регуляторний стандарт європейського союзу, стандарт для систем управління бізнес-контингентністю.

Цифрова інтеграція відіграє ключову роль в підтримці відносин з клієнтами через різні цифрові канали. Бізнес трансформується через цифрові інструменти та технології. Розроблена система трансформації електронної комерції поєднує в собі стратегії (стратегія цифрового успіху, комплексна цифрова стратегія, стратегія формування цифрових компетентностей та стратегія сфери зміни цифрового простору), перешкоди та шляхи їх усунення через взаємозв'язок уряд-бізнес. з урахуванням цифровізації. Цифровізація для бізнесу є каналом досягнення інтернаціоналізації. З використанням цифрових технологій бізнес може ефективно адаптуватися до купівельної поведінки клієнтів во всьому світу за допомогою в онлайн-середовища.

Для досягнення кращих процесів в цифровізації бізнесу і пошуку можливостей глобального ринку існує необхідність у масштабуванні діяльності. Це дало змогу, розробити стратегію розвитку електронної комерції (рис.6), яка поєднує пріоритети: розвиток цифрового культурного простору, цифрові інвестиції в людський капітал, розвиток нормативно-правової бази електронної комерції, розвиток технологій електронної комерції, регіональний розвиток, розширення інновацій, залучення інвестицій та підвищення рівня цифрової безпеки. Стратегія побудована на заклик до збалансованої інтеграції політики цифровізації в галузеву політику з використанням цифрових ресурсів для координації цифрової політики. Еволюція до цифрового середовища потребує зміни в стратегічному менталітеті компанії. Перехід на цифрові технології дозволить знайти нові можливості для бізнесу та отримати більше потенційних клієнтів та дозволить працювати більш ефективно, а також є основою для налагодження міжнародних економічних відносин.

Рис. 6. Стратегія розвитку електронної комерції

**Розроблено автором*

Розробка стратегічного інструментарію в дисертаційному дослідженні дало змогу дійти висновку, що на сьогоднішній день необхідним є розвиток цифрових майданчиків, маркетингових досліджень спрямованих на персоналізацію

бренду, цифрових технологій, цифрової логістики, це все сприятиме забезпеченню умов цифрової торгівлі та підвищенню захисту особистих даних. Проаналізовано забезпечення безпеки в кіберпросторі та сприяння підвищення показників у розвинених країнах і країнах, що розвиваються через кореляційний аналіз між Глобальним індексом кібербезпеки та показниками розвитку інформаційної економіки, а також представлено показники регресійного аналізу між рівнем кібербезпеки та кількістю людей, які здійснили або отримали цифрові платежі, це дало змогу визначити, що, у розвинутих країнах рівень кібербезпеки та показники розвитку цифрової торгівлі в середньому вище, ніж у країнах, що розвиваються; у країнах, що розвиваються, підвищення рівня кібербезпеки може виявитися позитивним впливом як на показник використання ІКТ «від бізнесу до бізнесу», так і на використання інтернету «від бізнесу до користувача»; засоби, що приймаються в розвинених країнах з метою підвищення рівня кібербезпеки не впливають на використання ними ІКТ для здійснення угод з іншими компаніями; чим вище в країні рівень кібербезпеки, тим більша кількість здійснюваних цифрових платежів, і навпаки; зростання показників забезпечення рівня кібербезпеки і може бути недостатнім, оскільки на цей процес чинить великий вплив ціла низка інших факторів.

П'ятий розділ **«Концепція цифрової торгівлі на глобальних ринках та перспективи її розвитку в Україні»** присвячений комплексному дослідженню трансформаційних змін в цифровізації України шляхом розробки концепції реконструкції та каталізації цифровізації України, обґрунтовано тенденції та перспективи розвитку цифрової торгівлі для успішної інтеграції України в ринок цифрової торгівлі та запропоновано концептуальну модель використання в Україні інструментарію цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Насьогодні уряд України разом з ІТ-спільнотою визначили пріоритетом сприяння розвитку цифрової економіки в цілому та цифрової торгівлі зокрема. Незважаючи на військове вторгнення росії, Україна розширює можливості цифрових державних послуг через цифровізацію документообігу громадян. Цифрові тренди є напрямом розвитку технологій в Україні, через це систему цифровізації необхідно побудувати на взаємозв'язку «державо-бізнес-громадяни»(рис. 7).

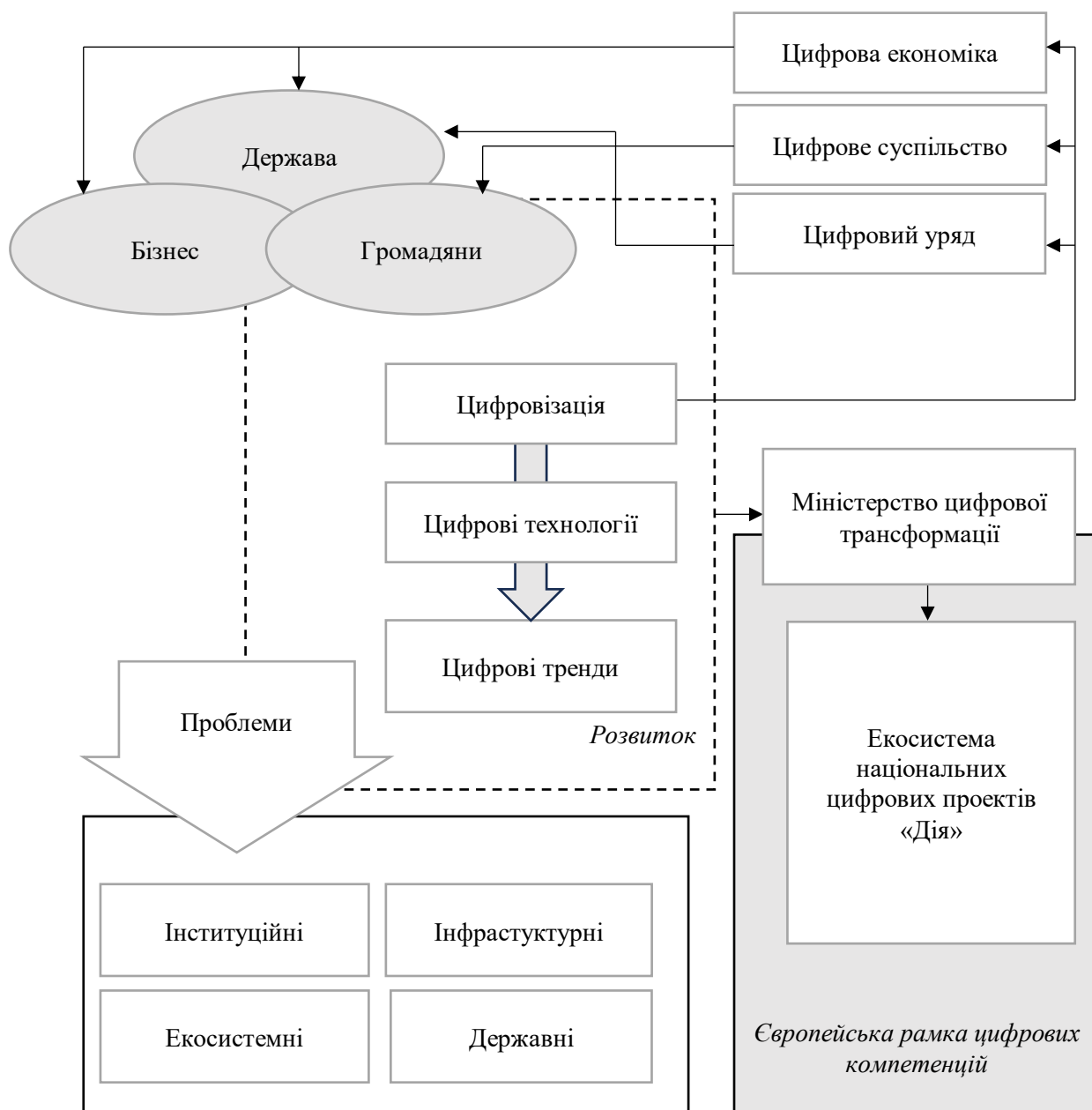

Рис. 7. Система цифровізації України

**Розроблено автором*

Цифровізація є частиною процесу реконструкції та модернізації економіки України. Необхідність впровадження цифрового підходу до реконструкції та каталізації економіки в цілому. Україна підтримує співпрацю у сфері міжнародного цифрової трансформації.

Авторська концепція реконструкції та каталізації цифровізації в Україні представлено на рис. 8

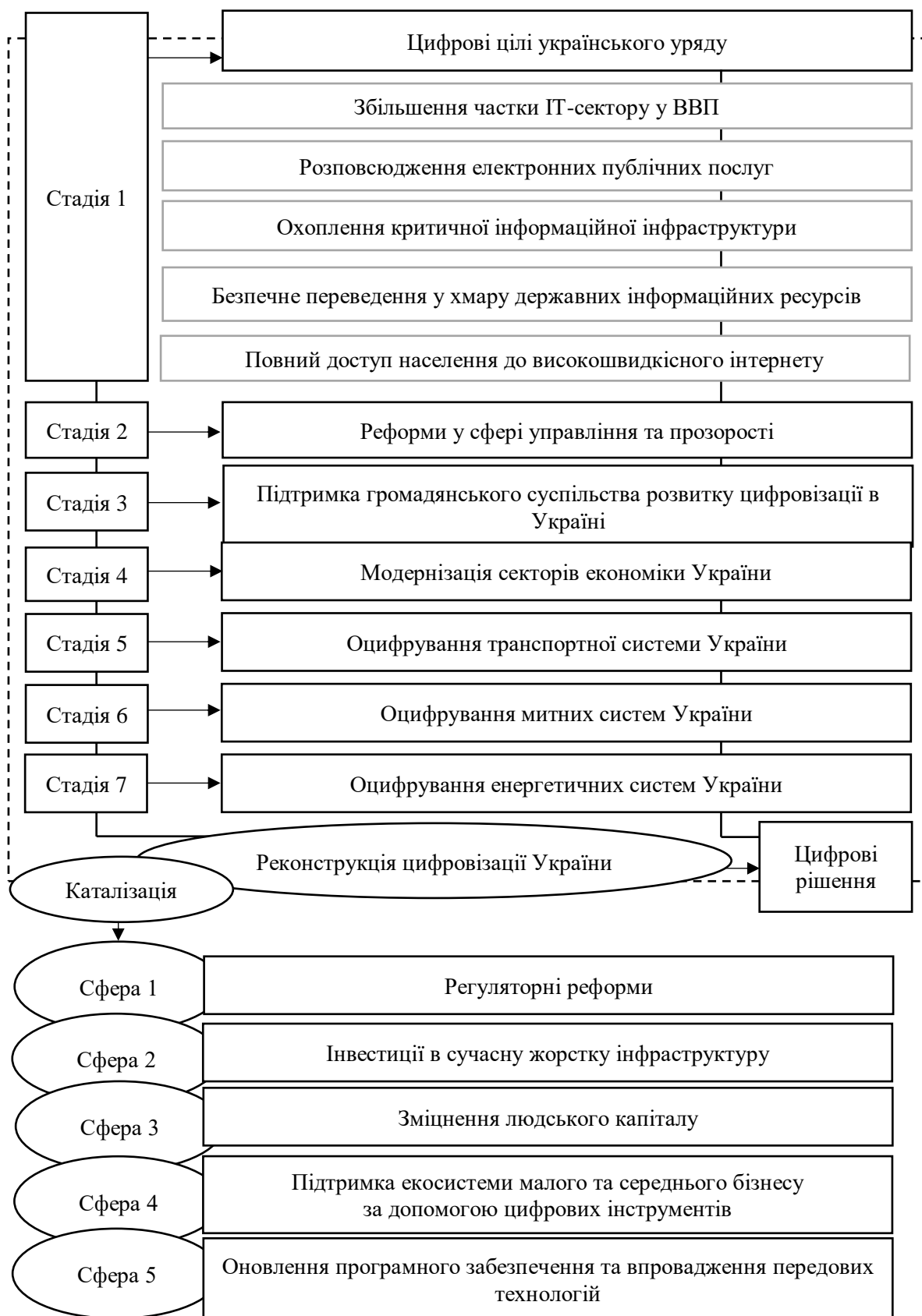

Рис. 8 Концепція реконструкції та каталізації цифровізації в Україні

**Розроблено автором*

Цифровий сектор України трансформується та зазнає вдосконалень через розвиток цифрового потенціалу реконструкція та каталізація української цифрової економіки забезпечить міжнародні економічні відносини.

Аналізуючи статистичні дані про стан цифрової торгівлі в Україні та закордонний досвід, в роботі запропоновано гармонізацію цифрової торгівлі між Україною та розвинутими країнами, це забезпечить взаємозв'язок між екосистемою, законодавством та стандартами та формування подібної практики організації та реалізації цифрової торгівлі на основі використання кращого досвіду розвинутих країн і стане ключем до розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках через усунення бар'єрів для транскордонної цифрової торгівлі, збільшення обсягів транскордонної цифрової торгівлі та підготовки до змін у майбутньому. Сучасний рівень цифрового розвитку в Україні та конкуренція нових країн-членів ЄС створюють умови для подальшого розвитку цифрової торгівлі на національному рівні і можуть стати орієнтиром для країн у розробленні цільових національних конкурентних стратегій.

Розбудова цифрової інфраструктури, вдосконалення системи навчання та впровадження талантів, збільшення інвестицій в освіту та покращення якості талантів, розвиток цифрових технологій та розширення інноваційних можливостей сприятиме інтеграції України в ринок цифрової торгівлі.

Відтак, цифрова торгівля відбувається на глобальних ринках, де гравцями виступають всі країни світу. З огляду на це, розвиток української цифрової торгівлі на глобальних ринках можна розглядати як ефективний засіб подальшого просування і закріплення позицій України на міжнародній арені. Важливим вбачається приділяти більше уваги питанням залучення інвестицій, в особливості в освіту, науку та наукові розробки. Це спричинило побудову багатофакторної кореляційно-регресивної моделі (формула 1):

$$y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_nx_n, \quad (1)$$

де y – це сукупний обсяг інвестування в освітній сфері та науці в Україні;

x_1 – представлення сукупних витрат на місяць на одну підприємницьку одиницю;

x_2 – обсяг цифрового контенту у фактичних цінах;

x_3 – обсяг реалізованої цифрової продукції;

x_4 – представлення обсягу ВВП України у номінальному вираженні;

$b_1...b_n$ – параметри, що представляють кількісний вплив представлених факторів x_1, x_2, x_3, x_4 , які впливають на динаміку інвестування у сферу цифрової освіти;

b_0 – вільний член рівняння.

Обчислена модель має вигляд:

$$y = -213,2 + 0,00124 * x_4 \quad (2)$$

Отримана економетрична модель засвідчує, що для підвищення інвестиційного рівня в наукову та освітню сфери необхідно нарощувати рівень ВВП.

Впровадження цифрових технологій в бізнес дає можливість підвищувати продуктивність, знижувати ціни та пропонувати якісніші товари та послуги, впровадження та інтеграція в бізнес-процеси вимагають проведення глибокої трансформації через корінні культурні перетворення.

Запропоновано рекомендацій щодо сприяння забезпеченню розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках в Україні через концептуальні напрями в галузях, що дало змогу розробити систему показників для оцінювання рівня розвитку цифровізації бізнесу та алгоритм аналізу рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Використання методу таксономічних показників, для порівняльного аналізу дозволив здійснити інтегральну об'єктивну оцінку рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, порівняти рівень розвитку певного підприємства з рівнем розвитку підприємства-конкурента, а також визначити цифрові підприємства, які є лідерами на глобальних ринках. Це дозволило представити концептуальну модель розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, яку побудовано на основі теоретичних досліджень та авторського узагальнення з врахуванням факторів впливу на розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках. (рис. 9).

Модель охоплює мікро-, мезо-, макро- та мегарівні та пропонує прогнозний результат розвитку на кожному рівні. Запропонована модель дає обґрунтовує використання інструментарію цифрової торгівлі для визначення рівня розвитку цифрової торгівлі в Україні на глобальних ринках, а також сприятиме реорганізації та трансформації цифрової економіки України.

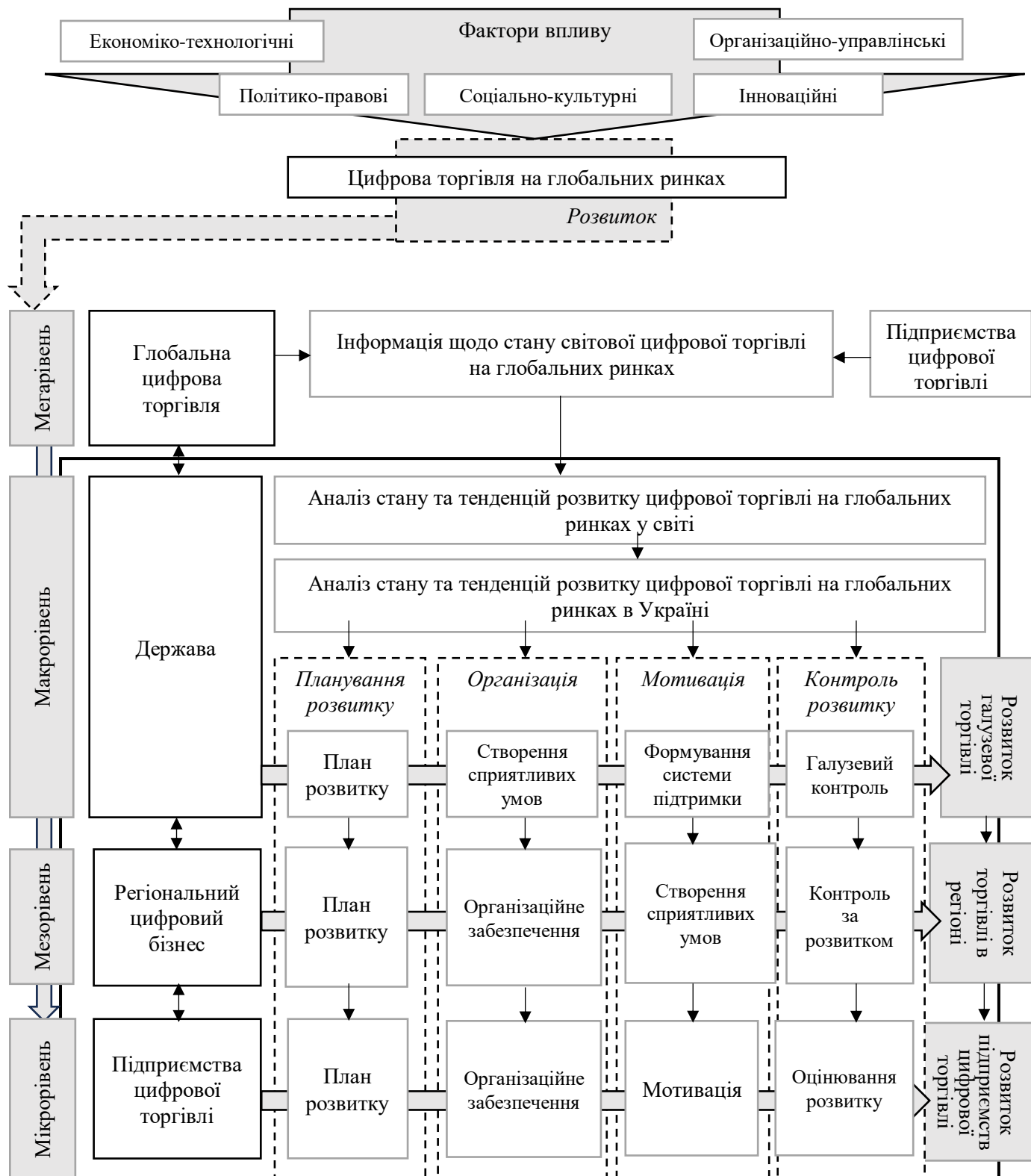

Рис. 9. Концептуальна модель розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках

**Розроблено автором*

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення важливої наукової проблеми, пов'язаної з обґрунтуванням теоретико-методологічних засад парадигми розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, що набуває ознак визнаної науковою спільною в якості основної, та формуванні науково-практичних рекомендацій щодо цифровізаційних пріоритетів розвитку цієї сфери в Україні. Одержані результати дали змогу сформулювати концептуальні, методологічні та науково-практичні висновки, спрямовані на вирішення завдань дослідження відповідно до визначеної мети.

1. Виявлено детермінанти розвитку глобальних ринків в умовах глобалізації шляхом систематизації етапів еволюції глобалізації ринку як результату переходу від внутрішньої до планетарної господарської системи. Представлено концептуальний підхід до трансформації глобальної економіки з урахуванням розвитку глобальних ринків, який базується на елементах глобальної економіки та відображає процес трансформації відповідно до тенденцій розвитку глобальних ринків. Представлено авторське визначення глобального ринку, наукова новизна якого полягає у відображенні систематизації торговельних відносин за показником задоволення споживчих потреб. Запропоновано систему формування та функціонування глобального ринку, за допомогою якої побудовано структуру глобальних ринків, що являє собою симбіоз глобального ринку товарів та послуг, глобального ринку праці, глобального фінансового ринку, глобального ринку технологій та глобального ринку міжнародних тендерів. Розроблено механізм глобального ринку з урахуванням впливу глобалізації, який дасть змогу прискорити розвиток та забезпечить глобальний рівень світового господарства. Розкриття детермінантів розвитку глобальних ринків виявилось можливим завдяки аналізу умов функціонування глобальних ринків, виокремлення проблемних аспектів їх розвитку, а також визначенню ключових конструктів та концептів глобального ринку.

2. Сформовано категоріальний базис цифрової торгівлі, як складової домінантної парадигми під впливом глобалізаційних змін, який поєднує дослідження підґрунтя, основи та надбудови, а також враховує фактори впливу. Розкрито основні теоретичні аспекти цифрової торгівлі, а саме: за допомогою графічної карти ключових слів понять «цифровізація», «цифрова економіка», «електрона комерція», «електрона торгівля», а також завдяки використанню теоретико-графових структур продемонстровано взаємозв'язок понять «цифровізація», «торгівля», «цифрова економіка» та «електронна торгівля». За результатами дослідження представлено власне визначення поняття «цифрова торгівля», наукова новизна якого полягає у

відображенні безперервності цифрового формату торгівлі з урахуванням комерціалізованого успіху.

3. Розвинуто концептуальні засади розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках шляхом розроблення консолідованого підходу до визначення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, який враховує теоретичне підґрунтя, функціональні групи, фактори впливу, учасників та показники, що його забезпечують. Запропонований підхід передбачає координацію зусиль між усіма учасниками глобального ринку. Представлено концепцію розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, яка враховує: авторські визначення понять «цифрова торгівля» та «глобальний ринок», а також надає детальний опис мети, завдань, об'єктів та суб'єктів та методів діяльності. Розроблено структурні елементи теоретико-методичної моделі цифрової торгівлі на глобальних ринках, які забезпечують міжнародну конкуренцію. Визначено, що формулювання концептуальних засад є необхідним компонентом розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, який визначає її змістовний каркас та спрямовує напрям здійснення.

4. Визначено методичний інструментарій розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках шляхом побудови гіпотез цього дисертаційного дослідження з урахуванням їх структури. Систематизовано зміст та складові методології дослідження, за допомогою яких визначено методичну основу розвитку цифрової торгівлі. Представлено сучасні дефініції поняття «цифровий двійник», що дало змогу визначити власну категорію поняття «трейдинговий цифровий двійник», наукова новизна якого полягає у створенні нових підходів до стимулювання розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Окремо наголошується на важливій ролі трейдингового цифрового двійника в розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, що своєю чергою сприяло побудові когнітивного підходу до застосування цифрових інструментів та технологій розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Наукова новизна такого підходу полягає в застосуванні концептуального каркасу логіко-лінгвістичного моделювання в інтелектуальних рішеннях як проривної когнітивної технології розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Запропонований когнітивний підхід створює надійне підґрунтя для формування ризикозахищеної стратегії розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

5. Здійснено типологізацію трансформації цифрової торгівлі на глобальних ринках шляхом систематизації прикладів нових бізнес-моделей та змін у бізнес-процесах за допомогою трансформації цифрової торгівлі на глобальних ринках. Проаналізовано динаміку розвитку технологій в цифровій торгівлі через висвітлення етапів розвитку інтернет-революції, що дало змогу розкрити особливості технології блокчейн, смарт-контрактів та мобільних мереж. Систематизовано основні напрями дії для реалізації

політики продуктивної цифрової трансформації, що дозволило сформувати чинники продуктивної трансформації. За результатами дослідження встановлено, що типологізація цифрових технологій торгівлі на глобальних ринках відбулась через об'єднання технологій. Використання запропонованого підходу сприятиме підвищенню ефективності та якості роботи, зниженню витрат, підвищенню конкурентоспроможності та розширенню можливостей бізнесу. Представлено систему оцінювання цифрового розвитку та визначено вплив досліджуваних показників чи ключових драйверів цифровізації на суспільство, виробничий сектор та державу, що зумовило розроблення типологізації трансформації цифрової торгівлі на глобальних ринках.

6. Сформовано методологічний підхід до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках шляхом дослідження моделей, які здатні прискорити розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках. Це дало змогу побудувати теоретичне підґрунтя методологічного підходу до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. За допомогою кластеризації країн та завдяки використанню авторського алгоритму побудови інтегрального індексу розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках запропоновано методичний підхід, який включає традиційні, обчислювальні, віртуальні і цифрові методи та полягає у застосуванні інтегрального індексу для комплексного дослідження розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, що дозволяє не лише з точністю описати розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках, а й бути використаним із метою його прогнозування.

7. Досліджено сучасний стан розвитку електронної комерції в умовах глобальних змін, зокрема проаналізовано: показники доходу окремих ринків цифрової торгівлі; показники користувачів окремих ринків цифрової економіки; темпи зростання категорій електронної комерції; показники світової частки загального доходу від роздрібною торгівлі й частки онлайн-продажів за обраними категоріями; показники глобального доходу від електронної комерції та темпи його зростання; показники електронної комерції за регіонами світу. Ця аналітика дала змогу дійти висновку, що наразі стан розвитку електронної комерції можна охарактеризувати як такий, що стрімко зростає і еволюціонує. Саме тому сформовано систему показників визначення рівня розвитку електронної комерції в умовах глобальних змін, що полягає в обґрунтуванні розширення методичного інструментарію для оцінювання ефективності здійснення компаніями електронної комерції. Запропоновано математичну модель адаптації підприємства в умовах цифровізації та глобалізації ринку. Розроблено систему електронної комерції в діджиталізованому трейдингу глобальних ринків, яка сприяє створенню нових перспектив для глобальних фінансових учасників та формуванню більш ефективного способу проведення операцій на ринках. Використання запропонованої системи

зумовлює необхідність посилення кібербезпеки та дотримання регуляторних вимог для забезпечення безпеки та надійності фінансових операцій.

8. Виявлено тенденції розвитку цифрової валюти в контексті становлення діджиталізованого трейдингу на глобальних ринках, які полягають у розкритті особливостей функціонування цифрових валют світу. Систематизовано алгоритм обігу криптовалюти та представлено хронологію подій, пов'язаних з його розвитком, що дало змогу проаналізувати, зокрема, феномен і стан розвитку біткоїну у світі. За результатами дослідження доведено, що технології блокчейну та криптовалюти суттєво впливають на валютний ринок, дозволяючи здійснювати безпечні та анонімні грошові перекази, тим самим створюючи можливості змінити спосіб, яким люди працюють зі своїми фінансами. Сформульовано висновок щодо наявності потенціалу цифрових технологій та інновацій у розвитку цифрових валют шляхом створення нових можливостей для валютного ринку, збільшення ефективності та економії часу.

9. Досліджено міжнародний досвід становлення цифрової торгівлі на глобальних ринках на прикладі практик країн Азії та Європи. Розкрито особливості діджиталізації Японії, Китаю та Сінгапуру шляхом аналізу динаміки показників сфери ІТ та цифровізації загалом. Запропоновано модель впровадження досвіду Японії в розвиток цифрової торгівлі України. В основі моделі –перетворення ринку D2C на домінуючий канал цифрової торгівлі, який сприятиме прискоренню трансформації цифрової торгівлі в Україні. Проаналізовано динаміку показників Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва. Розкрито європейський досвід цифрової торгівлі на глобальних ринках на прикладі таких країн, як Велика Британія, Франція, Німеччина шляхом аналізу динаміки ВДВ. Отриманий результат дав змогу побудувати механізм впровадження досвіду Великої Британії в розвиток цифрової торгівлі України. Крім того, виокремлено наслідки такого впровадження (які необхідно або врахувати в процесі сприяння розвитку цифрової торгівлі, або попередити – для досягнення його ефективності), а також визначено фактори впливу (що позначаються на розвитку цифрової торгівлі).

10. Розроблено глобальний стандарт ведення бізнесу в умовах діджиталізації, який враховує: цифрове суспільство, цифрове конкурентне середовище та цифрове урядування. Запропонований глобальний стандарт містить перелік компетентностей, які можна класифікувати у вісім груп, кожна з яких розкрито в розрізі галузей їх застосування в межах глобального стандарту ведення бізнесу в умовах діджиталізації. З метою розроблення стандарту автором було узагальнено принципи глобальних стандартів ведення бізнесу, а також наведено основні аргументи для його створення. Розроблено стратегію зі встановлення глобальних стандартів

ведення бізнесу в умовах діджиталізації, що поєднує етапи формування, створення, реалізації та контролю. Впровадження глобального стандарту забезпечить компаніям кращі можливості для ефективного використання цифрових технологій, а також досягнення найвищого рівня безпеки, результативності та відповідності.

11. Запропоновано міжнародну цифрову стратегію електронної комерції, яка враховує пріоритети та відповідні кроки щодо забезпечення цифровізаційних умов для подальшого економічного та соціального поступу, з метою створення сприятливих умов для прогресивної трансформації з урахуванням глобалізації шляхом впровадження моделі цифрового економічного зростання, що базується на засадах сталого розвитку. В основі побудови запропонованої стратегії – систематизація бар'єрів розвитку електронної комерції, узагальнення та аналіз індексів розвитку електронної комерції в розрізі дослідження країн європейського континенту, демонструючи важливість і значущість цифрової економіки в світі, а також розроблення системи трансформації електронної комерції, яка сприятиме усуненню виявлених перешкод.

12. Розроблено стратегічний інструментарій розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках з метою виявлення факторів сприяння оптимізації процесів бізнес-середовища в умовах цифрової торгівлі на глобальних ринках. Набір стратегічного інструментарію розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках охоплює такі сфери, як електронна комерція, маркетинг і реклама, аналітика і Big Data, мультиканальний підхід, кібербезпека, інтернеті речей, штучний інтелект і машинне навчання, блокчейн-технології та логістика. Узагальнено етапи планування електронної комерції на глобальних ринках та визначено результативні комплекси інструментів для електронної комерції, що дозволить підприємствам нарощувати свої конкурентні переваги навіть в умовах обмежених маркетингових бюджетів.

13. Комплексно досліджено сучасний стан розвитку та перспективи реконструкції цифровізації України через необхідність формування цілісної системи цифровізації з метою розвитку технологій, інструментів та інфраструктури. Визначено проблемні питання, які впливатимуть на подальший розвиток цифровізації української економіки. За результатами дослідження розроблено концепцію інфраструктурних змін в економіці України, в тому числі з урахуванням їх розподілу. Крім того, запропоновано концепцію реконструкції та каталізації цифровізації України, з метою формування поетапних цілей для використання українським урядом, а також визначення сфер каталізації через прийняття відповідних цифрових рішень.

14. Обґрунтовано тенденції та перспективи розвитку цифрової торгівлі в Україні через дослідження фактичної інформації щодо цифрової торгівлі України, динаміки користувачів цифрової торгівлі, динаміки

впровадження цифрової торгівлі та рівня проникнення інтернету, динаміки чистого обсягу продажів цифрової торгівлі, аналізу чистого обсягу продажів цифрової торгівлі, а також інших ключових аспектів цифрової торгівлі в Україні. Це дало змогу запропонувати систему гармонізації цифрової торгівлі між Україною та розвинутими країнами шляхом визначення перспектив гармонізації цифрової торгівлі між Україною та ЄС. Визначено, що для гармонізації цифрової торгівлі необхідним є адаптація і впровадження подібної практики організації та реалізації цифрової торгівлі. Досягнення гармонізації цифрової торгівлі дозволить усунути низку наявних перешкод для транскордонної цифрової торгівлі, збільшити обсяги транскордонної цифрової торгівлі та підготувати країну до майбутніх змін у цифровій торгівлі на глобальних ринках.

15. Запропоновано концептуальну модель використання інструментарію цифрової торгівлі на глобальних ринках в Україні через систему показників для оцінювання рівня розвитку підприємств цифрової торгівлі, яка дала змогу визначити фактори впливу на розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках. Завдяки розрахунку таксономічного коефіцієнту і обсягу трафіку суб'єктів цифрової торгівлі на глобальних ринках можна дійти висновку, що це дозволяє здійснити об'єктивну інтегральну оцінку рівня розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, порівняти рівень розвитку певного підприємства з рівнем розвитку підприємства-конкурента, а також виокремити цифрові підприємства, які є лідерами на глобальних ринках. Концептуальна модель побудована на основі теоретичних досліджень та авторських узагальнень, вона містить результат розвитку, враховує фактори впливу на розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках. Запропонована концептуальна модель дає змогу обґрунтувати використання інструментарію цифрової торгівлі для визначення стратегічних напрямів, етапів та способів виходу підприємств цифрової торгівлі в Україні на глобальні ринки та сприятиме реорганізації та трансформації цифрової економіки України загалом.

Основні результати дослідження використовуються у діяльності Комітету Верховної Ради України з питань цифрової трансформації, Харківської обласної ради, Харківської обласної державної адміністрації, Департаменту агропромислового розвитку Державного підприємства обслуговування повітряного руху України відділом управління з цифрової трансформації, інформаційних технологій та кіберзахисту, Департаменту адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради, Комунального закладу «Зміївський міський Будинок культури» Зміївської міської Ради Чугуївського району Харківської області, Громадської організації «Інститут економічний та еколого-енергетичних досліджень», ТОВ «Аудиторська фірма «Гравіс», а також в навчальному процесі Дніпровського державного аграрно-економічного університету, Харківського національного автомобільно-дорожнього університету та Харківського

національного університету імені В. Н. Каразіна Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці які відображають основні наукові результати дисертації:

1. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8 (26,7 д.а).

2. Zybareva O., Shevchenko I., Tulchynska S., Popov O., Yangulov E. Assessment of Spatial Challenges of the Economic Security System of Industrial Enterprises / *International Journal of Safety and Security Engineering*. 2022. Vol. 12. № 4, P. 421-428. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijssse.120402> (особистий внесок здобувача: побудовано систему економічної безпеки промислового підприємства з урахуванням оцінки просторових викликів) (0,2 д.а). (Scopus, WOS).

3. Boichenko E., Martynovych N., Shevchenko I. Cognitive Modeling Concepts of Sustainable Development of Society. *Problemy ekorozwoju – problems of sustainable development*. 2021. Vol. 16. № 2, P. 158-165. DOI: 10.35784/pe.2021.2.16 (особистий внесок здобувача: запропоновано заходи, що сприяють реалізації окремих цілей Міжнародної стратегії сталого розвитку до 2030 року) (0,3 д.а). (Scopus, WOS).

4. Shevchenko I., Rusina Y., Filipishyna L., Marushchak S., Pustovoi O. Comercio digital en mercados globales / *REICE – Revista Electrónica De Investigación En Ciencias Económicas*. 2023. Vol. 11. № 21. P. 19–32. DOI: <https://doi.org/10.5377/reice.v11i21.16517> URL: <https://www.lamjol.info/index.php/REICE/article/view/16517> (особистий внесок здобувача: розкрито можливості цифрової ери для цифрової торгівлі на основі міжнародного досвіду) (0,2 д.а). (WOS).

5. Shevchenko I., Lysak O., Zalievska-Shyshak A., Mazur I., Korotun M., Nestor V. Digital Economy in a Global Context: World Experience / *International Journal of Professional Business Review*. 2023. Vol. 8. № 4. P. 1-16. URL: <https://DOI.org/10.26668/businessreview/2023.v8i4.1551> (особистий внесок здобувача: проаналізовано міжнародний досвід цифрової економіки) (0,2 д.а) (Scopus, WOS).

6. Arefiev S., Shevchenko I. O., Savkiv U., Hovsieiev D. Management of the global competitiveness of companies in the field of electronic commerce in the conditions of digitalization / *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2023. Vol. 101. № 4. P. 1527-1537. URL: <https://www.jatit.org/volumes/Vol101No4/31Vol101No4.pdf> (особистий внесок здобувача: визначено перешкоди для розвитку світового ринку електронної

комерції та чинники, що активізують розвиток електронної комерції) (0,22 д.а) (Scopus, WOS).

7. Shevchenko I. O., Liubokhynets L., Zvarych I., Brodovska O., Bril M. Antifragile in the global economy as an indicator of economic development / *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 6. № 53. P. 274–286. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.53.2023.4203> (особистий внесок здобувача: визначено поняття «антикрихкість в глобальній економіці») (0,22 д.а) (Scopus, WOS).

8. Krysovatyu A., Zvarych I., Brodovska O., Shevchenko I., Krasnorutskyu O. Development of Inclusive Economy as the Basis of Economic Growth of the Global Economy / *TEM Journal*. 2023. Vol. 12. № 2. P. 936-947. DOI: 10.18421/TEM122-40. URL: https://www.temjournal.com/content/122/TEMJournalMay2023_936_947.pdf (особистий внесок здобувача: визначено цифровізацію, як фактор, який впливає на розвиток економічної інклюзії, сформовано матрицю SWOT-аналізу для стратегії подальшого розвитку) (0,22 д.а) (Scopus, WOS).

9. Shevchenko I., Zavadskykh H., Ptashchenko O., Zvonar V., Vishka I. The Application of Digitization in the Economy as a Promising Direction in the Growth of Human Capital / *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68. № 01. P. 345-352. DOI:10.46852/0424-2513.1s.2023.37 (особистий внесок здобувача: розроблено модель взаємопов'язаних ефектів цифрових технологій і розвитку людського капіталу) (0,17 д.а) (Scopus, WOS).

10. Shevchenko I., Imnadze I. Mechanism of global markets: development, function and trends. *Держава та регіони*. 2023. № 1 (127). С. 19-24. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2023-1-3> (особистий внесок здобувача: визначено тренди глобальних ринків в механізмі) (0,27 д.а).

11. Shevchenko I. O. Categorical basis of global markets: formation and functioning. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. № 15. С. 49-56. URL: <https://DOI.org/10.32782/2708-0366/2023.15.6> (0,7 д.а).

12. Shevchenko I. O. Mechanism for coordination of digital trade policy in global markets. *Причорноморські Економічні Студії*. 2023. № 79. С. 9-16. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.79-1> (0,7 д.а).

13. Shevchenko I. O. State financial audit of investment projects as an element of public financial control. *Економіка та держава, Науково-практичний журнал*. 2021. № 12. С. 78-82. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.12.78 (0,65 д.а).

14. Shevchenko I. A comprehensive approach to policy formation in the era of digital technologies. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Vol. 8. № 2. P. 115 – 121. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-16> (0,9 д.а).

15. Shevchenko I. Determinants of the development of digital trade in global markets. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 2 (82). С. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-2> (0,4 д.а).

16. Shevchenko I. O. Methodological foundations of the study of the development of digital trade in global markets. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2022. Т. 21. № 3 (52). С. 329-341. DOI: 10.18524/2413-9998.2022.3(52).275815 (0,6 д.а).

17. Шевченко І. О. Аналіз українського ринку цифрової торгівлі: структура, зміст, інсайти та топ-рейтингу. *Інтелект XXI*. 2022. № 3. С. 48-56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2022-3.9> (0,7 д.а).

18. Шевченко І. О. Ключові факти гармонізації цифрової торгівлі України. *Причорноморські Економічні Студії*. 2022. № 78. С. 12-20. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.78-2> (0,7 д.а).

19. Шевченко І. О. Концептуальний підхід до трансформації глобальної економіки з урахуванням розвитку глобальних ринків. *Вісник Східноукраїнського Національного Університету імені Володимира Даля*. 2022. № 4 (274). С. 63-69. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-274-4-63-69> (0,7 д.а).

20. Шевченко І. О. Краудсорсинг – засіб розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. *Підприємництво і торгівля*. 2022. № 34. С. 78-84. DOI <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2022-34-11> (0,7 д.а).

21. Шевченко І. О. Система цифрової торгівлі на глобальному ринку моди. *Вісник Східноукраїнського Національного Університету імені Володимира Даля*. 2022. № 6 (276). С. 55-60. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-276-6-55-60> (0,4 д.а).

22. Шевченко І. О. Стратегія розвитку цифрової економіки в умовах глобалізації. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2022. № 6 (11). С. 79-86. DOI: 10.30857/2786-5398.2022.6.7 (0,5 д.а).

23. Шевченко І. О. Тенденції еволюції цифрової торгівлі на глобальних ринках: загрози та пропозиції. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 1 (12). С. 64-72. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.1.7 (0,7 д.а).

24. Шевченко І. О. Трансформація цифрової торгівлі: державний та приватний сектори. *Інтелект XXI*. 2023. № 2. С. 5-11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-2.1> (0,5 д.а).

25. Шевченко І. О. Формування методологічного підходу до визначення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 3 (03). С. 65-73. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/111> DOI: 10.32782/dees.3-12 (0,9 д.а).

26. Шевченко І. О. Цифрові валюти центрального банку: пропозиції та перспективи світу в умовах цифрової торгівлі. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2022. № 5 (10). С. 45-52. DOI: 10.30857/2786-5398.2022.5.5 (0,6 д.а).

27. Шевченко І. О., Зварич І. Я. Технологія блокчейн у забезпеченні цифрової торгівлі на глобальних ринках. *Український журнал прикладної*

економіки та техніки. 2023. Т. 8. № 1. С. 120 – 126. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/ujae_2023_r01_a17.pdf DOI:

<https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-1-17> (особистий внесок здобувача: побудовано етапи розвитку Інтернет-революції: можливості отримання прибутку від Web 2.0 проти Web 3.0) (0,35 д.а).

28. Шевченко І. О., Зварич І.Я. Цифрова трансформація японської економіки та перспективи впровадження досвіду в розвиток цифрової торгівлі України. *Вісник економіки*. 2023. № 1 (107). С. 94-108. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.094> (особистий внесок здобувача: побудовано прогнозу динаміку розміру ринку «прямого споживання» (D2C) в Японії та розкрито дистрибуцію споживчих товарів у каналах закупівель за категоріями продуктів, що дало змогу виокремити основні орієнтири цифрової торгівлі Японії) (0,45 д.а).

29. Шевченко І. О., Зварич І.Я., Кравчук Д. Дослідження цифрової торгівлі Великобританії в контексті адаптації для українського ринку. *Журнал європейської Економіки*. 2022. Т. 21. № 4 (83). С. 499-511. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2022.04.490> (особистий внесок здобувача: відстежено динаміку валової доданої вартості у секторах ІТ, програмного забезпечення та комп'ютерних послуг, комп'ютерного програмування, консалтингу, видання програмного забезпечення) (0,2 д.а).

30. Шевченко І. О., Імнадзе І. Н. Застосування управлінських та маркетингових інноваційних технологій для забезпечення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. *Інтелект XXI*. 2023. № 1. С. 47-52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-1.9> (особистий внесок здобувача: розкрито особливості залучення процесу краудфайдингу для сприяння розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, сутнісне розуміння краудфайдингу шляхом розкриття його моделей та їх характеристики) (0,25 д.а).

Наукові публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

31. Шевченко І. О. Адаптація бізнес-моделі підприємств України до цифрової торгівлі на глобальних ринках. *Theoretical methods and improvement of science: VII Міжнародна науково-практична конференція*. (м. Бордо, Франція, 12-14 грудня 2022 р.). European Conference, 2022. С. 68-71. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/12/Theoretical-methods-and-improvement-of-science.pdf> (0,2 д.а).

32. Шевченко І. О. Електронна комерція як інструмент забезпечення розвитку цифрової торгівлі. *Science, trends and development methods: VIII Міжнародна науково-практична конференція*. (м. Токіо, Японія, 19-21 грудня 2022 р.). European Conference, 2022. С. 84-87. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/12/Science-trends-and-development-methods.pdf> (0,2 д.а).

33. Шевченко І. О. Інтеграція економіки України у глобальну світову економічну систему. *Implementation of modern technologies in science*. Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference. (Varna, Bulgaria, December 20-23, 2022.). European Conference, 2022. P. 140-142. URL: <https://isg-konf.com/implementation-of-modern-technologies-in-science/> DOI: 10.46299/ISG.2022.2.13 (0,2 д.а).
34. Шевченко І. О. Концепція розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. *Економіка, фінанси, облік і право: актуальні проблеми теорії та практики*: міжнародна науково-практична конференція. (м. Ізмаїл, Україна, 26 січня 2023 р.). І.: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 13-14. URL: <http://www.economics.in.ua/2023/02/26-1.html> (0,1 д.а).
35. Шевченко І. О. Метавсесвіт як платформа цифрової торгівлі. *Concepts and use of technologies in practice: V* Міжнародна науково-практична конференція. (м. Лондон, Великобританія, 28-30 листопада 2022 р.). European Conference, 2022. С. 74-76. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/11/CONCEPTS-AND-USE-OF-TECHNOLOGIES-IN-PRACTICE.pdf> (0,1 д.а).
36. Шевченко І. О. Регуляторна конкуренція в цифровій торгівлі на глобальних ринках. *Promising ways of solving scientific problems: IX* International Scientific and Practical Conference. (Belgium, Brussels, December 26-28, 2022). European Conference, 2022. P. 64-67. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/12/Promising-ways-of-solving-scientific-problems.pdf> (0,16 д.а).
37. Шевченко І. О. Розвиток цифрової торгівлі Україна – ЄС: оцінка та перспективи. *Scientific discussions and solution development: VI* Міжнародна науково-практична конференція. (м. Грац, Австрія, 05-07 грудня 2022 р.). European Conference, 2022. С. 95-97. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/12/Scientific-discussions-and-solution-development.pdf> (0,14 д.а).
38. Шевченко І. О. Розквіт цифрової торгівлі: криптовалюта на глобальних ринках. *Міждисциплінарні дослідження науки XXI століття: II* Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція молодих учених та студентів. (Україна, Київ 1 грудня 2022 р.). К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2022. С.113-116 (0,1 д.а).
39. Шевченко І. О. Смарт-контракти як концепція технології блокчейн в цифровій торгівлі. *The latest implementation of technologies in education: The IV* International Scientific and Practical Conference. (Munich, Germany, November 21 – 23, 2022). European Conference, 2022. P. 116-120. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/11/The-latest-implementation-of-technologies-in-education.pdf> (0,2 д.а).
40. Шевченко І. О. Стратегія сфери цифрової трансформації бізнес-середовища України. Збірник праць XX Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в

XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації». (м. Тернопіль, Україна, 19 травня 2023 р.). Т.: Західноукраїнський національний університет, 2023. С. 769-772 (0,16 д.а).

41. Шевченко І. О. Сучасні тенденції глобального ринку технологій в Україні. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 22-23 березня 2023 р.). К.: КНУКіМ, 2023. Ч. 1. С. 129–131. URL: <https://kuk.edu.ua/nauka/> (0,14 д.а).

42. Шевченко І. О. Цифрова торгівля як вектор відбудови економіки України. *ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі*: матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених. (м. Київ, Україна, 27 жовтня 2023 р.). К.: СНУ ім. В. Даля, 2023. С. 128-131 (0,1 д.а).

43. Шевченко І. О., Крицька М. І. Необхідність е-аудиту в умовах Covid-19. *Modern research in world science*: II Міжнародна науково-практична конференція. (м. Львів, Україна, 15-17 травня 2022 р.). Scientific Publishing Center «Sci-conf.com.ua», 2022. С. 1381-1387. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27517> (особистий внесок здобувача: розкрито порядок здійснення е-аудиту) (0,2 д.а).

44. Ptashchenko O., Shevchenko I., Kosharna V. Information security of Ukraine: theory and tools of protection of the ukrainian information field. III International Scientific Conference *Integration of Business Structures: Strategies and Technologies*: Conference Proceedings. (Tbilisi, Georgia, February 22, 2019). Georgia: Baltija Publishing, 2019. P. 4-7. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21798> (особистий внесок здобувача: досліджено методи здійснення захисту українського інформаційного поля) (0,06 д.а).

45. Shevchenko I. A methodical approach to determining the level of development of digital trade in global markets. Collection of papers new economy «*Innovative solutions for managing the conomy in an international crisis scenario*». (Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, May 26, 2023) Vol. 1, № 1. P. 199 – 220. DOI: 10.61432/CPNE0101196s (1,7 д.а).

46. Shevchenko I. O. Impact of digital strategies on competitive dynamics: Electronic commerce, multichannel, metaverse. *Entrepreneurship and logistics in the conditions of modern challenges*: Scientific and practical materials. conferences. Abstracts of reports. (Ternopil, Ukraine, May 19, 2023). Т.: Західноукраїнський національний університет, 2023. P. 298-300 (0,17 д.а).

47. Shevchenko I. O., Andriushyna A. V. Developing an approach to improving the documentation of audit procedures for payroll calculations in modern information technology. *Становлення та особливості регулювання міжнародних економічних відносин*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Дніпро, Україна, 14 грудня 2019 р.). Д.: Наукова економічна організація «Перспектива», 2019. С. 145-150 (особистий внесок

здобувача: розроблено\ підхід до вдосконалення документального оформлення аудиторських процедур розрахунків заробітної плати в сучасних інформаційних технологіях) (0,1 д.а).

48. Shevchenko I. O. The essence of digital trade and indicators of development. *Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах: Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Рівне, Україна, 10 січня 2023 р.). Р.: ЦФЕНД, 2023. С. 24-25. (0,14 д.а).

49. Шевченко І. О. Вплив технології блокчейн на розвиток аудиту. *Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону. VI міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Київ, Україна, 27 квітня 2023 р.). К.: Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2023. С.142-144. (0,14 д.а).

50. Шевченко І. О. Індекс невизначеності глобальної економічної політики як сучасний вимірник рівня розвитку глобальної економіки. *Міжнародна науково-практична конференція «Тренди розвитку менеджменту, фінансів та бізнес-технологій в умовах формування сучасної економіки та суспільства»*. (м. Київ, Україна, 30 листопада 2022 р.). К.: Міжнародний європейський університет, 2022. С. 146-148. (0,1 д.а).

51. Шевченко І. О. Глобальні проблеми як складова системи глобальної економіки. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Харків, Україна, 25 листопада 2022 р.). Х.: ХНАДУ, 2022. С.162-164. (0,1 д.а).